

Západočeská univerzita v Plzni

Filozofická fakulta

Bakalářská práce

Irácko-syrské vztahy v době vlády Saddáma Husajna

Jiří Duba

Plzeň 2017

Západočeská univerzita v Plzni

Filozofická fakulta

Katedra Blízkovýchodních studií

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Blízkovýchodní studia

Bakalářská práce

Irácko-syrské vztahy v době vlády Saddáma Husajna a jeho vláda v Iráku

Jiří Duba

Plzeň 2017

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Veronika Kramářková Ph.D.

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2017

Obsah

Úvod	1
Situace v Iráku a Sýrii před nástupem Saddáma Husajna	2
1. světová válka - 2. světová válka	2
Počátky strany Baas	10
2. světová válka až do vstupu Saddáma do strany Baas	13
Saddám Husajn	17
Saddámovo mládí a vstup do politiky	17
Od roku 1968 do roku 1978	23
Rok 1979	31
80. léta	32
90. léta	37
Roky 2000 - 2003	43
Závěr	46
Seznam použité literatury a pramenů	48
Seznam použitých zkratk	48
Použitá literatura	49
Elektronické zdroje	52
Resumé	54
Přílohy	55

1. ÚVOD

Má bakalářská práce se zabývá vývojem irácké civilní a politické situace za éry Saddáma Husajna – v době, kdy zastával funkci předsedy vlády a následně prezidentský post. Tato éra se datuje od roku 1968 do roku 2003, kdy byl zbaven moci a prezidentského úřadu. Ve stručnosti se zaměřím také na irácko-syrské vztahy té doby, a to pouze z pohledu Iráku, protože pokud bych se měl zaměřit i na pohled Sýrie, pak by práce značně překročila rozsah určený pro bakalářskou práci.

Než přistoupím k samotnému tématu mé práce, předložím stručný nástin historie Iráku v 20.století a rovněž i historii strany Baas, která je nedílnou součástí politické kariéry Saddáma Husajna. Hlavní část bude rozdělena na několik oddílů. První nám ukáže jeho mládí před vstupem do politiky a také náhled na Husajnův posun iráckou politickou hierarchií až na nejvyšší post. Další kapitola bude věnována přelomovému roku 1979, kdy se Husajn dostal do čela země, Pokusím se také najít postoj Sýrie na začínající válku mezi Irákem a Íránem. Tímto systematickým postupem budou pokračovat i další dvě kapitoly, které se budou zabývat osmdesátými a devadesátými léty. Je dobré zmínit, že na syrské straně za dobu vlády Saddáma Husajna v Iráku byly v Sýrii u moci dvě osoby z jednoho rodu. Jsou jimi Háfiz al-Asad a jeho syn Baššár al-Asad, oba jsou představiteli strany Baas v Sýrii, v jejíž irácké odnoži figuroval i Saddám Husajn. V poslední kapitole této práce se budu zabývat rozmezím od roku 2000 do roku 2003, kdy vládu Saddáma Husajna ukončila vojska Západu.^{1 2}

¹ Toto označení je pro vojska západních mocností v čele především s USA, Velkou Británií a Francií.

Téma této bakalářské práce jsem si zvolil, protože díky současné situaci na Blízkém východě je na jedné straně aktuální a na druhé straně je pro mě i velmi zajímavé, protože svržení Saddáma Husajna, které proběhlo v režii americké politiky, boje proti terorismu v roce 2003 ovlivňuje situaci v Iráku i v široké oblasti regionu i nyní.

Pro přepis z arabštiny budu používat transkripci od profesora Luboše Kropáčka z knihy *Duchovní cesty islámu*, rok vydání 2013. Pro tuto práci jsem použil obsahovou analýzu textu.

2. SITUACE V IRÁKU A SÝRII PŘED NÁSTUPEM SADDÁMA HUSAJNA

2.1. 1. světová válka - 2. světová válka

Turecká vláda na chod Iráku neměla již skoro žádný vliv, a to se projevovalo v celé společnosti. Osmanská vláda už neměla vliv ani na kmeny, které nebyla schopna dobře kontrolovat. Situace v irácké společnosti byla celkově velmi roztržštěná, jednotlivé kmeny se potýkaly se vzájemnými spory, a také jednotlivá města měla neshody jak mezi sebou, tak i ve vlastních vnitřních strukturách jednotlivých měst, které se odrážely i na lokální úrovni, když města soupeřila mezi sebou.³

V době po povstání Mladoturků v Osmanské říši a s následným nástupem tureckého nacionalismu se rodila i arabská nacionalistická hnutí, která byla velmi aktivní v iráckých provinciích. *Irácký nacionalismus byl zpočátku věcí vzdělanějších arabských obyvatel z vyšší a střední*

² *Iraq crisis: timeline since 2003 US invasion* [online]. Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/iraq/10891635/Iraq-crisis-timeline-since-2003-US-invasion.html>.

³ PONÍŽILOVÁ, Martina. *Irák*. str. 47.

*společenské vrstvy.*⁴

Po první světové válce se Osmanská říše rozpadla na mnoho částí, což se stalo v důsledku Sykes-Picotových dohod.⁵

V osmanské společnosti vzniklo mnoho tajných spolků, ve kterých bujela myšlenka o vzniku nezávislosti arabských národů. Tyto svazy se chtěly oprostit od nadvlády Osmanů. Nejvýznamnějším z reformních hnutí se stala skupina al-Ahd⁶, která se skládala z důstojníků osmanské armády.⁷

Osmanská říše se potýkala s mnoha vnitřními problémy a začátek první světové války ji na klidu nepřidal. Když se v listopadu 1914 vylodili Britové v Iráku, osmanská armáda je ještě dokázala porazit, ale následující rok byli zajatci vysvobozeni z vězení a ven se dostali i arabští důstojníci, jejichž smýšlení bylo proti-osmanské.⁸ Díky tomu se mohli více věnovat přípravám, realizaci a zapojení se do odboje proti Osmanské říši.⁹

Významným výsledkem Sykes-Picotových dohod bylo, že na mandátních územích, která spadala pod britskou správu, bude vládnout velmi vážený rod Hášimovců, z něhož pocházel Prorok Muhammad.¹⁰ Oblast Iráku získal pod svoji správu král Fajsal I., který byl v roce 1920 nakrátko syrským panovníkem, nicméně od 30. května 1921 vládl Fajsal I. Iráku.

⁴ PONÍŽILOVÁ, Martina. *Irák*. str. 47.

⁵ V této dohodě byly sféry správcovství rozděleny na oblast Sýrie, která spadala pod Francii, a na oblast Iráku, která patřila pod správu Velké Británie. Na konferenci v San Remu bylo toto ujednání potvrzeno. Ve dnech 12.-14. března (1921) se konala Káhirská konference pořádaná Winstonem Churchillem. Na ní se sešlo 40 nejdůležitějších představitelů, a to z řad Britů i mandátních arabských zemí. Zde se dohodlo, jak bude vypadat situace na Blízkém východě na dalších několik desítek let dopředu.

⁶ Strana reprezentující probritské irácké nacionalisty. Těmi byli důstojníci v osmanské armádě a pocházeli ze sunnitských rodin. Tito lidé usilovali o "nezávislý Irák" s dohledem Britů.

⁷ GOMBÁR, E.; PECHA, L. *Dějiny Iráku*. str. 399.

⁸ PONÍŽILOVÁ, Martina. *Irák*. str. 48.

⁹ Tamtéž. str. 50.

¹⁰ GOMBÁR, E.; PECHA, L. *Dějiny Iráku*. str. 416.

Britové a Francouzi slibovali státům hodně volnosti a nezávislost a oproštění se od turecké nadvlády. Nově vzniklé státy se opravdu staly nezávislými na Turecku, avšak přešly plynule pod správu Velké Británie či Francie. Zklamání z tohoto vývoje pocítili nejen Arabové, ale též Kurdové. Ti vznášeli nárok na vytvoření vlastního státu. Ve skutečnosti bylo území Kurdistánu rozděleno mezi několik států.¹¹

Tyto nové státy a jejich obyvatelé nesli s velkým despektem to, že se správa státu dostala pod britské úředníky, a ne do jejich rukou. Tento postoj nepanoval jen v Iráku, ale i v dalších státech, které byly okupované evropskými mocnostmi, což byl podnět k růstu nacionalismu na Blízkém východě. Irákem se nesla dvě silná nacionalistická smýšlení. V Iráku byly dva myšlenkové proudy, jeden z nich byl panarabský nacionalismus, který měl sjednotit všechny Arabů, a druhý byl irácký nacionalismus. V Iráku se také ujal irácký nacionalismus, který podporoval myšlenky, aby se oživila historie slavného Iráku ze všech dob jeho existence. Tento nacionalismus se velmi silně projevoval jako protibritský, což se ukázalo hned v roce 1920, kdy se v tzv. Velkém iráckém povstání spojili sunnitě a šíité proti Britům. Tento akt je možné si vyložit jako aspekt národního cítění.¹²

Ačkoli Britové měli velké pravomoci v zemi, rozhodli se, že Iráčanům dají větší prostor v jejich kabinetu. Dalším zdrojem problémů bylo, že král Fajsal I. nebyl Iráčan, nýbrž Saud. Mnozí Arabové měli vůči královi z principu výtky a nerespektovali ho, protože se nenarodil v Iráku a byl do vedení země pouze dosazen. Jediná skupina, které jakž takž král Fajsal I. nevadil, byli sunnitští Arabové, kteří měli rod Hášimovců v oblibě. Jeho popularita byla malá, a to mezi šíity i Kurdy, jež ho také neschvalovali

¹¹ PONÍŽILOVÁ, Martina. *Irák*. str. 51-52.

¹² SLUGLETT, Peter. *Britain in Iraq: contriving king and country*. str. 1-2.

a žádali pro sebe samostatný stát.¹³

Pro Velkou Británii byl král Fajsal I. klíčovým mužem, protože byl z významného rodu a navíc ho Britové zachránili v Sýrii, kde se netěšil příliš velké oblibě a zároveň ho potřebovali někam uklidit.). Zároveň však neměl žádné přímé rodinné či kmenové vazby na Irák.¹⁴ Aby Britové zajistili větší stabilitu země, začali s vytvářením irácké armády, která se měla skládat z bývalých důstojníků osmanské armády, kteří se za války podíleli na mnoha povstáních. Mezi členy armády patřili i britští důstojníci, nicméně ti se starali spíše o chod vojska a také o výcvik nových adeptů. Britové chtěli zavést v zemi povinnou vojenskou službu, což se ale nelíbilo kmenovým vůdcům. Svůj nesouhlas dávali najevo především ši'ití a Kurdové, kteří disponovali nemalou vojenskou silou.¹⁵

Velice problémovou byla v té době oblast kolem města Mosul, kde neustávaly nepokoje. Tamní obyvatelstvo žádalo, aby se Mosul stal hlavním městem pro budoucí Kurdistán. Později se také Kurdové chtěli obrátit proti Fajsalovi, a raději se přidat k Turecku, než být součástí Iráku. Avšak ani tento záměr se jim nepovedlo uskutečnit.¹⁶

Irák úplnou nezávislost získal už v roce 1932. Král Fajsal I. do Iráku přivedl mnoho svých spolupracovníků z dob jeho působení v Sýrii. Z nich je důležité jmenovat Nurího as-Sa'ída a Džafara Pašu al-Askarího, kteří neměli z dřívějších dob k Iráku žádnou vazbu. Dalším významným mužem, kterého si Fajsal I. udržoval po svém boku, byl Sati' al-Husrí, který byl ministrem zahraničí v Iráku, ale je více známý jako teoretik

¹³ METZ, Helem Chapin (ed.). *Iraq, a country study*. str. 28-30.

¹⁴ GOMBÁR, E.; PECHA, L. . *Dějiny Iráku*. str. 416-417.

¹⁵ SIMON, Reeva S.; TEJIRIAN, E. H.. *The Creation of Iraq, 1914-1921*. str.. 50-58.

¹⁶ PONÍŽILOVÁ, Martina. *Irák*. str. 55.

zabývající se panarabismem.¹⁷

I když země v roce 1932 získala nezávislost, tak mezi lidmi panovaly velké obavy, protože si byli vědomi toho, že Velká Británie by mohla i nadále hrát velkou úlohu ve fungování státu. (Nezávislost měla vliv spíše jen na úředníky a důstojníky, kteří si upevnili moc a měli větší kontrolu nad chodem státu. Běžných lidí se ale změna režimu dotkla jen velmi okrajově. Fakt, že Irák dostal po vyhlášení nezávislosti tak velkou moc, způsobil v zemi rozruch, jež vedl k negativním jevům, například ke sporům mezi sunnity a ší'ity. Dalším z jevů, které se po vyhlášení nezávislosti ve státě objevily, byl fakt, že dohoda s Brity neurčila přesné rozdělení moci jednotlivým skupinám, a proto se více uplatňoval kmenový systém, než dohodnuté smlouvy. V souvislosti s tímto pak bylo iráckou armádou spojeno tvrdě potlačené tzv. Asyrské povstání z roku 1933, což Britové veřejně odsoudili.¹⁸ *“Napadáni byli i iráčtí Turkmeni, na něž nacionalisté hleděli jako na pozůstatek nadvlády Osmanů.”*¹⁹

V roce 1930 byla podepsána pro Iráčany velmi důležitá smlouva, která vedla k tomu, aby se Irák mohl stát nezávislým státem. Nurí as-Sa'íd, byl v té době premiérem a reprezentoval iráckou stranu při rozhovorech se zástupci Velké Británie, které se uskutečnily v rámci podepsání smlouvy. Dne 30. června 1930 byla podepsaná dohoda, která dovolovala Britům využívat v případě války území Iráku. Velká Británie sice poskytla Iráku nezávislost (Velká Británie dala Iráku svobodu, po které toužil), ale ponechala si zde také dvě vojenské základny a Irák musel konzultovat zahraniční politiku (iráckou zahraniční politiku do jisté míry měli stále

¹⁷ GOMBÁR, E.; PECHA, L. . *Dějiny Iráku*. str. 419.

¹⁸ PONÍŽILOVÁ, Martina. *Irák*. str. 58.

¹⁹ Tamtéž. *Irák*. str. 59.

v rukách Britové, ti si totiž ve smlouvě určili, že do ní budou moci zasahovat). Tato smlouva byla podepsána s platností na 25 let. Během dalších dvou let se země připravovala na nezávislost a na následný vstup do Společnosti národů.²⁰

Je nutné říci, že Irák v 20. letech 20. století²¹ byl velmi málo rozvinutý. Ve špatném stavu se kromě ekonomiky nacházely také základní služby a infrastruktura. Na rozvoj hospodářství v celé zemi se měla uplatnit pětiletá plánovací období, což se především týká průmyslu, obchodu, stavebnictví, ale i dalších sektorů.²² Díky vzniku nezávislého státu se musela změnit i měna, kterou byla do té doby indická rupie. Novou měnou se stal irácký dinár.²³

To, že většina venkovských obyvatel žila v bídě a ve špatných podmínkách, že se zvyšovaly rozkoly o vlastnictví půdy, z níž většinu drželi Britové a jenom malé procento šejchové a velkostatkáři, se mělo předáním moci do rukou Iráku změnit.²⁴

Dne 3. října 1932 se Irák stal nezávislým královstvím, v jejímž čele stál král Fajsal I.. Je nutné také podotknout, že Núrí as-Sa'íd byl až do převratu v roce 1958 nejvýznamnějším zastáncem Velké Británie a zastupoval její zájmy v Iráku.²⁵

V létě roku 1933 se král Fajsal I. odjel rehabilitovat do švýcarského Bernu, kde 8. září náhle za podezřelých okolností zemřel. Na trůn po něm

²⁰ GOMBÁR, E.; PECHA, L. . *Dějiny Iráku*. str. 432-433.

²¹ Irák před získáním nezávislosti.

²² KARPAT, KEMAL H.(ed.). *Political and social thought in the contemporary Middle East*. str. 138-157.

²³ PONÍŽILOVÁ, Martina. *Irák*. str. 56.

²⁴ Tamtéž. *Irák*. str. 57.

²⁵ GOMBÁR, E.; PECHA, L. . *Dějiny Iráku*. str. 439.

v pouhých 21 letech nastoupil jeho syn Ghází,²⁶ který vládl mezi léty 1933 a 1939.²⁷ Přestože se v průběhu 30. let na postu premiéra vystřídal několik představitelů a mocenské převraty byly téměř na denním pořádku, král si své místo dokázal udržet. Král Ghází se těšil velmi velké oblibě mezi lidmi a jeho náhlé úmrtí 3. dubna 1939 bylo pro obyvatelstvo šokem a vedlo k dalším roztržkám uvnitř irácké vlády. Na trůn po zesnulém králi nastoupil jeho syn, kterému v té době byly pouhé čtyři roky. Fakticky vládl od roku 1939, do té doby zastával post místokrále regent ^cAbd al-Iláh.²⁸

Armáda, která vznikla po vyhlášení suverenity (nezávislosti), se stala novým centrem politické moci v Iráku. Častý pád vlád a silná pozice armády v politice, je jev, který byl Iráku vlastní prakticky od počátku existence státu.²⁹

Na začátku čtyřicátých let hrál velkou roli tzv. „zlatý čtverec“, který se skládal z plukovníka Saláha ad-Dína as-Sabbágha, Kámila Šabíba, Fahmího Sa^cída a Mahmúda Salmána al-Džánábíha, kteří byli většinu času protibritští a měli fašistické tendence.³⁰

V dubnu roku 1941 došlo k povstání, které bylo vedeno zmíněným zlatým čtvercem. Toto povstání vstoupilo ve známost jako „třicetidenní válka“ a bylo podpořeno Rašidem al-Kajláním, který v té době zastával úřad premiéra.

Velká Británie poslala ze své kolonie v Indii na potlačení povstání jednu divizi. Vzpouza netrvala dlouho a již koncem dubna byla potlačena a lídři

²⁶ SHIELDS, Charles J. ; KOESTLER-GRACK, Rachel A. *Saddam Hussein*. str. 23.

²⁷ GOMBÁR, E.; PECHA, L. . *Dějiny Iráku*. str. 426.

²⁸ METZ, Helem Chapin (ed.). *Iraq, a country study*. str. 35.

²⁹ PONÍŽILOVÁ, Martina. *Irák*. str. 59.

³⁰ Kvůli nespokojenosti části společnosti a začátku druhé světové války, se vlivní důstojníci, kteří měli fašistické tendence rozhodli, že zopakují převrat. Tyto osoby měli velké sympatie k Německu a Itálii, kde vládli diktátoři, kteří těmito tendencemi oplývali.

utekli do sousedního Íránu a Turecka.³¹

Ve 30. letech 20. století nebyla ekonomicko-hospodářská situace Iráku nikterak příznivá a za 2. světové války se ještě zhoršila. Stát nezvládal zajišťovat obyvatelstvu základní potřeby, hlavně dostatek potravin, a ve velmi chudinských vrstvách společnosti se lidé ocitali na hranici přežití. Vláda místo toho, aby lidem pomáhala a nějakým způsobem jim ulevila, se ještě více zaměřila na represivní opatření, aby mohla ukázat jakou má v zemi sílu a jak moc je důležitá.³²

Už v průběhu druhé světové války mělo mnoho arabských států tendence se sjednotit či spolu více spolupracovat.³³

V roce 1949 se k moci znovu dostal Núrí as-Sa'íd a zavedl velmi přísný režim policejního teroru, který se někdy také označuje jako „černý režim“. Až do převratu v roce 1958 zastával ve vládě pozici premiéra nebo ministra. Když se v roce 1954 blížilo ukončení anglo-irácké smlouvy z roku 1930 (která ale v platnost vzešla až roku 1932), tak se představitelé obou států dohodli na smlouvě, která je známá jako Bagdádský pakt, který ale mimo jiné zahrnuje i vymezení se proti Násirově režimu v Egyptě. K Bagdádskému paktu se připojilo také Turecko, Írán, Pakistán a Velká Británie.³⁴

³¹GOMBÁR, E.; PECHA, L. . *Dějiny Iráku*. str. 432-433.

³²PONÍŽILOVÁ, Martina. *Irák*. str. 66-67.

³³Díky mnoha schůzkám v průběhu druhé světové války, se mohlo 22. března 1945 podepsat usnesení o založení Ligy arabských států, jejímiž zakládajícími členy byl Egypt, Irák, Zajordánsko (současné Jordánsko), Saudská Arábie, Sýrie, Libanon a Jemen. Takto vznikla nová silná regionální organizace. Na postu předsedy vlády se v Iráku i nadále střídali další představitelé.

³⁴SHIELDS, Charles J. ; KOESTLER-GRACK, Rachel A. *Saddam Hussein..* str. 26.

2.1.1. Počátky strany Baas

Politická strana Baas³⁵ (Hizb al-Ba^oth al-^oarabí al-ištirákí – Socialistická strana arabské obrody) má kořeny v Sýrii ve čtyřicátých letech, kde tato strana vznikla jako hnutí a měla dva hlavní představitele – Michela ^oAflaqa a jeho přítele a kolegu Saláha ad-Dína al-Bítára. V začátcích se skupina, v tomto období je ještě nazývána hnutím, kolem těchto lidí pohybovala v kruhu panarabsky smýšlejících intelektuálů této doby. Myšlenky hnutí navazovaly na klasický panarabismus Sátí^o al-Husrího.³⁶ Tyto dva výše zmíněné představitele doplňovala další osobnost syrské politické scény, a to filozof a alawita Zakí al-Arsúzí.³⁷

Michel ^oAflaq byl především filozofem, který se narodil do křesťanské rodiny v Damašku, vystudoval v Paříži historii a filozofii. Ve své ideologii, kterou vložil v té době do baasistického hnutí, pracoval s myšlenkami a hesly “jednota, svoboda, socialismus” a “jediný arabský národ, nositel věčného poslání”. Al-Husrí ve svých textech pracuje s pojmem *arabství*, nicméně ten ^oAflaq zaměňuje za *jednotu*³⁸. Tímto termínem se dívá i na dějiny jako na celek, na něco, co může být negativní i pozitivní.^{39 40}

^oAflaqova myšlenka, na které vystavěl ideologii strany Baas, se měla

³⁵ V českých prepisech se někdy můžeme setkat s prepisem *Baath*. Oba tyto prepisy jsou správné.

³⁶ GOMBÁR, E.; PECHA, L. . *Dějiny Iráku*. str. 445.

³⁷ Ještě je nutné podotknout, že oblast Blízkého východu je velmi hojně nábožensky rozdělená a příslušnost k víře se zde vždy považovala za velmi podstatnou. Je tedy úctyhodné, když se přesto někteří vládnoucí představitelé snažili o vzájemnou spolupráci příslušníků různých kmenů a národů. Neboť kromě náboženské diverzity se politikové přirozeně lišili ještě svými názory a postoji danými výchovou. Jedná se například o spory mezi křesťany a muslimy, sunnity, ší^oity a alawity a podobně se dá pokračovat dále, a to i pokud bychom se zaměřili na jednotlivá města a oblasti.

³⁸ Pojem arabství potažmo jednotu, viděl v Aflaq v jejím obnovení v socialismus v arabském stylu, který měl být odlišný od toho evropského a marxistického.

³⁹ *The American Historical Review: The Baath Party: Rise and Metamorphosis*.str. 1397-98

⁴⁰ Měli bychom se poučit z negativních zkušeností z dějin a a z těch pozitivních čerpat jako základ pro utváření nových teorií a myšlenek.

opírat o to nejlepší z myšlenky arabského nacionalismu a komunismu. Lidé se měli mít dobře, vše mělo být využíváno všemi a každý by měl mít možnost něčeho dosáhnout. Ale na rozdíl od idey komunismu se ʿAflaq zaobíral tím, že lidé nebudou muset pracovat pouze v nějakých společnostech a poslouchat diktát vedoucího. ʿAflaq chtěl, aby mohl každý rozhodnout o své práci a všichni občané měli možnost otevřít si svůj malý podnik, kde by mohli například prodávat to, co uznají za vhodné. Takových příkladů rozdílů mezi komunismem a baasistické ideologie se dá najít ještě mnoho, a to jak na rovině teorie, tak i následné praxe.⁴¹

Samotné slovo baʿth znamená v arabštině obroda,⁴² a tu chtěl ʿAflaq vnést do arabství, potažmo do panarabismu⁴³. Také proto toto hnutí mělo vést napříč arabským národem k obrodě. ʿAflaq vnímal evropské národy jako ty zdravé a evoluční, zato arabský národ jako celek byl podle něj nemocný a potřeboval být uzdraven obrozením ve formě revoluce. Strana Baas měla být tou, kterou ʿAflaq viděl v čele revoluce.⁴⁴ *”Pojem „svoboda“ znamenal osvobození od kolonialismu, feudalismu a rozdělení arabského národa.”*⁴⁵ Socialismus neměl ʿAflaq tak rozpracovaný a nevěnoval mu ve svých pracích takovou pozornost, na tuto myšlenku se více zaměřil již zmiňovaný al-Arsúzí, který se snažil do hnutí vnést právě socialistickou ideu a rozvíjet ji.

Al-Arsúzí byl v době formování strany Baas zaběhlým politikem s bohatou politickou minulostí, a také byl o generaci starší než jeho dva kolegové.

⁴¹ KARPAT, KEMAL H.(ed.). *Political and social thought in the contemporary Middle East*. str. 138-157.

⁴² Dostupné z: https://en.oxforddictionaries.com/definition/baath_party [citováno 5.2.2017].

⁴³ Panarabismus v moderním pojetí lze popsat jako přesvědčení, že arabští obyvatelé různých států dohromady tvoří jeden arabský národ.

⁴⁴ GOMBÁR, E.; PECHA, L. . *Dějiny Iráku*. str. 446.

⁴⁵ Tamtéž. Str. 446.

Díky jeho zásluze ve straně Baas vzniklo alawistické křídlo,⁴⁶ ve kterém bylo kromě běžných členů i mnoho důstojníků, z nichž vzešli Háfiz i Baššár al-Asadovi, kteří následně ovládli Sýrii na dlouhá desetiletí.⁴⁷

Poslední ze jmenovaných z hlavních představitelů z počátků strany Baas, al-Bitárí, pocházel ze sunnitské rodiny z Damašku a stejně jako °Aflaq studoval v Paříži. Byl to politik mladé, dravé generace, který se stal během let 1956-1966 několikrát ministrem a premiérem. Také je označován za nejvýraznější civilní osobu v této straně v jejích začátcích.⁴⁸

V dubnu roku 1947 se konal v Damašku sjezd hnutí, na kterém se předsevzalo, že se přetransformuje na stranu. Což se také stalo po přijetí stanov a rozhodlo se o programu, v němž se jako hlavní myšlenka objevil panarabismus.⁴⁹ Tento program byl schválen a měl být řízen celoarabským vedením, které se skládalo ze všech zemí kde měla strana Baas působit. Jeho členy si měla volit každá arabská země na národním sněmu. Tyto sněmy by se měly scházet vždy po několika letech vládnutí současného vedení. Další pobočky strany Baas vznikly v Libanonu, Iráku a také v Jordánsku, kde tuto odnož vedli syrští rodáci °Abdalláh Rimáwí a Muníf ar-Razzáz, který po neshodách odešel do Iráku.⁵⁰

Ti, kdo znali socialisticky laděné baasistické myšlenky a šířili je mezi lid v Iráku, byli syrští učitelé a studenti, kteří v zemi pobývali, a také Iráčané, kteří studovali v Damašku ve 40. letech.⁵¹

⁴⁶ GOMBÁR, E.; PECHA, L. . *Dějiny Iráku*. str. 446.

⁴⁷Dostupné z: <http://www.mepc.org/journal/middle-east-policy-archives/roots-alawite-sunni-rivalry-syria?print> [citováno 5.2.2017] .

⁴⁸ GOMBÁR, E.; PECHA, L. . *Dějiny Iráku*. str. 445.

⁴⁹ Tamtéž. Str. 446.

⁵⁰ Tamtéž .Str. 446.

⁵¹ METZ, Helem Chapin (ed.). *Iraq, a country study*. str. 104.

Po vzoru syrské strany Baas se v roce 1951 začala také v Iráku vytvářet struktura, v té době ještě stále, hnutí. Při lidovém povstání v listopadu v roce 1952 mělo toto hnutí vliv hlavně na studenty. Stranu Baas v Iráku založil Fuád ar-Rikábí. Kromě toho se Ar-Rikábí v roce 1954 stal také členem národního vedení a tajemníkem regionálního vedení. Proměna z hnutí na stranu nastala až v prosinci 1955, kdy se konal první irácký regionální sjezd strany, kterého se zúčastnilo 289 členů. Strana byla v této době roztržena do několika menších skupin, které držely pospolu především díky kmenové příslušnosti. Politická ideologie či program zde nehrály větší roli. Už v tomto lze vidět lehkou odlišnost v pojetí strany Baas v Iráku a v Sýrii, kde byla strana více založena na protekci a konexích mezi úředníky a mocnými klanovými vůdci.^{52 53}

Strana Baas se dostala do širšího povědomí veřejnosti v listopadu 1956, kdy se strana neúspěšně snažila vyvolat povstání proti tehdejšímu režimu Núrího as-Saída.

2.2. 2. světová válka až do vstupu Saddáma do strany Baas

Ukončením druhé světové války se objevila další možnost, jak vládnoucí režim mohl s opozicí dohodnout politický klid v zemi, tyto dohody se však nepodařily a nenaplnily. Země podepsala v lednu roku 1948 novou irácko-britskou smlouvu, která ale nebyla pro Irák výhodná, protože v ní

⁵² GOMBÁR, E.. *Kmeny a klany v arabské politice*. str. 241-242.

⁵³ Klientelismus je typický pro celou oblast Středomoří a objevoval se i na Blízkém východě v době existence Osmanské říše. V čase nezávislosti se tento způsob prosazování zájmů držel dál. Nejvíce to bylo vidět v Sýrii, kde se toto chování přesunulo do roviny bezpečnostních a zpravodajských služeb.

nebylo zakotveno, že Britové odejdou ze země.⁵⁴

Mezi obyvateli země bylo nepříznivě chápáno, když po vzniku státu Izrael, Irák a další arabské státy Izraeli vyhlásily válku.^{55 56} Když se roku 1953 dostal král Fajsal II. konečně k moci tím, že se stal plnoletým, nakázal premiérovi, aby zakázal činnost všech politických stran (komunistům, baasistům a jiným) a tvrdě proti nim zakročil.⁵⁷

Poté, co se vedení království dohodlo, že rozdělí výnos z těžby ropy, což v důsledku bude pro Irák výhodnější, lidé doufali ve zlepšení situace.⁵⁸ Ačkoli vláda měla potřebné finance na to, aby zlepšila situaci provedením mnoha reforem, čelila odporu velkých vlastníků půdy a šajchů, kteří se svého majetku nechtěli jen tak vzdát. Rezistence nijak neprospěla ke zlepšení obecné nálady obyvatelstva, a to se projevovalo na demonstracích, které byly pořádány v průběhu následujících let.⁵⁹

V roce 1955 se Irák stal součástí tzv. Bagdádského paktu, který se měl stát obdobnou organizací, jako je NATO, pouze na Blízkém východě. Členy paktu byl Irák, Írán, Turecko, Pákistán a Velká Británie. Všechny tyto země byly v této době prozápadně smyšlející. Členství v paktu nicméně Irák izolovalo od ostatních arabských zemí. Chladné vztahy Iráku s Egyptem posílila rivalita o roli hegemonu mezi arabskými státy a egyptské snahy o politické i faktické spojení se Sýrií.⁶⁰

K tomuto spojení došlo v únoru roku 1958, kdy byla vytvořena

⁵⁴ PONÍŽILOVÁ, Martina. *Irák*. str. 64.

⁵⁵ GOMBÁR, E.; PECHA, L. . *Dějiny Iráku*. str. 449-450.

⁵⁶ Důvodem bylo, že v Iráku žila početná židovská menšina. Ukázkou může být to, že v roce 1948 byla populace Bagdádu ze čtvrtiny tvořena židovským obyvatelstvem a v dalších větších městech tomu bylo podobně.

⁵⁷ PONÍŽILOVÁ, Martina. *Irák*. str. 63.

⁵⁸ SHIELDS, Charles J. ; KOESTLER-GRACK, Rachel A. *Saddam Hussein..* str. 25.

⁵⁹ GOMBÁR, E.; PECHA, L. . *Dějiny Iráku*. str. 454.

⁶⁰ PONÍŽILOVÁ, Martina. *Irák*. str. 65.

Sjednocená arabská republika, kterou tvořil Egypt společně se Sýrií.⁶¹ Proti tomuto projektu se postavil Irák společně s Jordánskem, čímž dali základ vzniku Arabské federace. SAR ve svém počínu nicméně neměla konkurenci, do Arabské federace se totiž nepodařilo připojit Saúdskou Arábii a Kuvajt, což snahy států, které byly do tohoto programu zapojené, značně oslabovalo. Po nástupu Qásima do funkce vládcy Iráku se tato federace rozpadla.⁶²

Již zmiňované problematické události, mezi něž patřil vznik Baghdádského paktu a čistky na politické scéně, přímo zapříčinily to, že se v armádě vytvořila skupina známá jako Svobodní důstojníci. Ti patřili k tajnému spolku nacionalistů, jež byli inspirováni stejnojmennou organizací, která se objevila v Egyptě. Vznik Svobodných důstojníků můžeme datovat do roku 1956. Jejich vůdcem byl ěAbd al-Karím Qásim spolu s ěAbd as-Salámem ěÁrifem.

K převratu došlo 14. července 1958, kdy důstojníci vedení Qásimem pronikli do královského paláce a zabili krále Fajsala II. a další členy vlády. Ihned po převratu Irák ukončil své spojení s Bagdádským paktem. Od té doby se Irák začal orientovat spíše na Východ.⁶³

Změna politického klimatu se líbila i obyvatelům Iráku, a to nejen chudině, ale i intelektuálům a nacionalistům, kteří toužili po arabské jednotě, a také věřili, že se s novým režimemlepší jejich situace.⁶⁴

Qásim se opíral o velkou podporu lidu, avšak povyšoval irácký nacionalismus nad panarabismus. Irák se přeměnil z království na republiku s zřízením parlamentní demokracie. Qásim také odstranil svého

⁶¹ Dále jen SAR.

⁶² GOMBÁR, E.; PECHA, L. . *Dějiny Iráku*. str. 447-448.

⁶³ Tento termín je všeobecné označení pro země Východního bloku v čele s SSSR.

⁶⁴ PONÍŽILOVÁ, Martina. *Irák*. str. 66.

bývalého revolučního přítele, °Abd as-Saláma °Árifa, ze všech veřejných funkcí, protože v něm viděl konkurenci. V březnu roku 1959 se nepovedlo povstání lidu proti vládnoucí elitě, kterou zastupoval Qásim a lidé , kteří se pohybovali kolem něj. Této revolty se zúčastnili mimo jiné i členové strany Baas, kteří se posléze dostali do ústraní. ⁶⁵

Je ale nutné podotknout, že stát Irák byl po první světové válce vytvořen uměle bez většího zapojení Iráčanů, a proto jeho občané nevykazovali takovou národní hrdost a oddanost zemi, jako kdyby si ji sami vydobyli, ale spíše se pořád soustředili na kmenovou, regionální či rodinnou hrdost.⁶⁶

⁶⁵ GOMBÁR, E.; PECHA, L. . *Dějiny Iráku*. str. 467-470.

⁶⁶ PONÍŽILOVÁ, Martina. *Irák*. str. 71.

3. SADDÁM HUSAJN

3.1.Saddámovo mládí a vstup do politiky

Saddám Husajn, celým jménem Saddám Husajn Abd al-Madžíd at–Tikrítí, se narodil v městě Al-^oAwdžá, jenž se nachází kousek od města Tikrít, dne 28. dubna roku 1937. Otec Saddáma byl Husajn al-Madžíd, který zemřel těsně po jeho narození.⁶⁷ Jméno Saddám se dá přeložit jako „ten, kdo je v konfrontaci“ nebo se to dá přeložit jako „ten, kdo se postaví“.⁶⁸ *“Lidé ho také znají pod názvy Pomazaný, Slavný vůdce, Přímý, Potomek Proroka, Předseda Revoluční rady, polní maršál armády, doktor iráckého práva a velký strýc všeho iráckého lidu.”*⁶⁹

RODOKMEN

Od roku 1968 byla vládnoucí rodinou iráckého baasistického režimu sunnitský klan Bajdžát z kmene Albú z Takrítu. Hojně užívaný pojem “takrítický klan” je nepřesný, neboť ve skutečnosti zahrnuje několik klanů. První část tvořily “vlastní samostané takrítické klany” bez určitého kmenového zámezí - Umajsát, Šijajša (generálové Hardán Takrítí, Tahir Jahjá), Albú Chišman a Albú Bazzún. Druhou část tvořil kmen Albú Násir, který se dělil do šesti klanů (viz přehled iráckých kmenů). Vedoucím klanem kmene byl klan Bajdžát. Pocházel z různých segmentů, obýval lokality Taktír, ^oAwdža, Bajdži a Širqát, má 10 rodů. Rod Albú ^oImmár zahrnuje dům Husajn al- ^oImmár, z něhož pochází Mahmúd an-Nídá,

⁶⁷ Viz. Obrázek č.1.

⁶⁸ SHIELDS, Charles J. ; KOESTLER-GRACK, Rachel A. *Saddam Hussein..* str. 23.

⁶⁹ Tamtéž. str. 13.

*kteřá vládla v první polovině 20. století.*⁷⁰⁷¹

Již v roce 1957, v pouhých devatenácti letech, vstoupil Husajn do strany Baas.⁷² Někteří mladší členové strany Baas, včetně Saddáma Husajna, nabyli přesvědčení, že irácký vůdce Abd al-Karim Qásim musí být odstraněn, protože se díky tomu budou moci oni sami dostat do vysokých pozic ve vládě.⁷³ V říjnu roku 1959 se zúčastnil pokusu o atentát na Qásima, který byl po revoluci⁷⁴ iráckým premiérem⁷⁵ Když byl Saddám odhalen jako jeden ze strůjců tohoto atentátu, utekl nejdříve do sousední Sýrie, přesněji do Damašku, zatímco ostatní členové strany, kteří zůstali v zemi, byli zatčeni a souzeni za zradu. Husajn zde chtěl využít syrskou pobočku strany Baas, aby se zde schoval před stíháním z Iráku. V Sýrii přesto ale nezůstal dlouho a přesunul se do Káhiry, kde se skrýval další čtyři roky. Qásim se snažil odtrhnout od komunistického vlivu, proto se jeho důraz na sledování ostatních stran snížil. Tyto činy ve společnosti postupně vytvořily vakuum a připravily půdu pro možnost dalšího převratu.⁷⁶

Na začátku roku 1963 se Husajn vrátil zpět do Iráku a v listopadu téhož

⁷⁰ Rod Albú Ghafúr měl 2 domy: dům Albú Madžid (4 rodina Husajn - Saddám Husajn a synové °Udaj a Qusaj, rodina Hasan, rodina Sulajmán, rodina Nufús) a dům Albú Sultán (2 rodiny: Ahmad a °Abdalláh). Rod Albú Musallát má dům Talfa, z něhož pocházela Saddámova matka. Z rodu Albú Chattáb pocházel Hasan Ibrahím (saddámuv otčím) a jeho synové Barzán, Wathbána a Sab°awí. K rodu Albú Bark patří rodina Al-Bakr, která vládla v letech 1968 -79 za prezidenta Ahmada Hasana al-Bakra. Další bajdžánské rody jsou Albú Hazza', Albú °Abd al-Mun°im, Albú Gati°, Albú Nadžm a Albú Rašíd (Albú Músa).

⁷¹ Viz. Obrázek č.1.

⁷² COUGHLIN, Con. *Saddam: his rise and fall*. str. 2.

⁷³ SHIELDS, Charles J. ; KOESTLER-GRACK, Rachel A. *Saddam Hussein..* str. 26.

⁷⁴ Tamtéž. str. 27.

⁷⁵ Dále byl také předsedou vlády. Je nutno podotknout, že v té době země neměla pozici prezidenta definovanou jako prezident, byla zde pozice Předseda Nejvyšší rady, ale ta neměla tak silné postavení, proto byla funkce premiéra de facto ta nejvyšší v zemi. GOMBÁR, E.; PECHA, L. . *Dějiny Iráku*. str. 613.

⁷⁶ PONÍŽILOVÁ, Martina. *Irák*. str. 76.

roku se stal lídrem baasistické bezpečnostní organizace, která se stala po další revoluci v roce 1968 jádrem iráckých bezpečnostních sil.⁷⁷

Neutěšené politické situace využila strana Baas, která již měla opět silnou členskou základnu. Ta byla totiž po atentátu na Qásima v roce 1959, a následném uvěznění některých členů strany, velmi oslabena. Plánovaný puč byl pečlivě připraven a podíleli se na něm baasističtí důstojníci,⁷⁸ ale i důstojníci, kteří byli členy nacionalistického křídla v zemi (mj. i Táhir Jahjá). Druhý pokus o puč ve straně Baas se odehrál 8. února 1963, opět s cílem svrhnout Qásima, tentokrát byl úspěšný, a vyústil ve vytvoření první baasistické vlády v zemi.⁷⁹

Běžní občané Iráku protestovali proti převratu a proti tomu, že se strana Baas příliš angažovala do dění v zemi, přesto ale nic nezmohli proti silně vyzbrojené armádě.⁸⁰ Nové vládní vedení se s Qásimem vypořádalo rychle. Jakmile ho zbavili moci, další den ho okamžitě popravili.⁸¹

Po převratu se strana Baas chovala několik týdnů nemilosrdně; mučila a zabíjela lidi nepohodlné pro režim. Do mysli občanů státu se v této době vkradla hluboká nenávisť, která byla nasměrovaná proti straně.⁸²

Politická změna měla velmi pozitivní vliv na vztahy se Sýrií. V létě roku 1963 byly do Iráku přesunuty dvě syrské brigády, které měly pomoci s nepokoji v zemi.⁸³

⁷⁷ METZ, Helem Chapin (ed.). *Iraq, a country study*. str. 42.

⁷⁸ Těmito důstojníky byly Ahmad Hasan al-Bakr, Sálíh Mahdí Ammaš, Hardán al-Takrítí a další.

⁷⁹ SHIELDS, Charles J. ; KOESTLER-GRACK, Rachel A. *Saddam Hussein..* str. 29.

⁸⁰ PONÍŽILOVÁ, Martina. *Irák*. str. 77.

⁸¹ GOMBÁR, E.; PECHA, L. . *Dějiny Iráku*. str. 476.

⁸² PONÍŽILOVÁ, Martina. *Irák*. str. 72.

⁸³ GOMBÁR, E.; PECHA, L. . *Dějiny Iráku*. str. 477.

Po svržení Qásima se moci v zemi ujal Abd as-Salám ĆÁrif, který se s velkou podporou vojska a příbuzných,⁸⁴ kterými se ve vládě obklopil, ihned pustil do faktického upevňování moci a její centralizace, protože v této době v zemi existovalo několik jejích center.⁸⁵ Jedním z důležitých postů ve vládě byla i pozice viceprezidenta, do níž dosadil člena strany Baas Ahmada Hasana al-Bakra, který byl navržen ĆÁrifem díky své zásluze při převratu z roku 1963. Kvůli nedostatku jednoty ve straně Baas, se k moci v zemi dostali její konkurenti a strana Baas byla z vedení Iráku odstraněna.⁸⁶

Abd as-Salám ĆÁrif se jako prezident obával o svoji pozici ve vládě, a proto se snažil svoji funkci posilovat mocensky. ĆÁrif svými kroky zhoršoval situaci, především na poli sociální politiky a státního hospodaření. Po většinu svého funkčního období znárodňoval velké podniky.⁸⁷ Těm nejloajálnějším lidem přidělil klíčové funkce ve vládě i ve společnosti, a tito lidé tvořili páteř nově vzniklé struktury elitní společnosti.⁸⁸

Národní garda, nacionalisté, baasisté a další strany tvořily další centra moci, avšak ne všechna z nich byla loajální prezidentu ĆÁrifovi. Během roku 1963 se situace v zemi dostala do tak nepříznivých podmínek, že se ĆÁrif rozhodl zakročit proti ostatním neloajálním ohniskům moci. Porazil je vojenskou silou a rozpustil Národní gardu, odvolal z postu viceprezidenta Ahmada Hasana al-Bakra, což se straně Baas nelíbilo, protože s ním

⁸⁴ Tím byl především jeho bratr Abd ar-Rahmán ĆÁrif, a také lidé kteří měli původ v kmeni al-Džumajla, ze kterého pocházeli oba bratři.

⁸⁵ METZ, Helem Chapin (ed.). *Iraq, a country study*. str. 104.

⁸⁶ Tamtéž. str. 104.

⁸⁷ PONÍŽILOVÁ, Martina. *Irák*. str. 74.

⁸⁸ Tamtéž. str. 76.

přišla o velmi významný post ve vládě.⁸⁹

Strana Baas byla donucena se znovu stáhnout do ústraní, a to také vedlo k vnitřní nejednotě jejích členů, kteří diskutovali nad taktikou, která by byla vhodná pro dosažení svých politických cílů. Také je nutné podotknout, že až do převratu v roce 1968 byla strana v Iráku zakázána. Až v roce 1965 se strana Baas dostala přes vnitřní rozpor a změnila strukturu, kterou vedlo duo generála Bakra jako generálního sekretáře a Saddáma Husajna jako jeho zástupce.⁹⁰

As-Salámu ċÁrifovi začali komplikovat pozici Kurdové, u nichž se s obměnou nejvyšších pozic v zemi objevily naděje, že k nim nová vláda bude přistupovat přívětivěji. Stal se však pravý opak, protože režim byl spíše proti Kurdům, nicméně nikoliv natolik, aby si je poštvál proti sobě, pouze čekal na to, až snahy Kurdů opět vyšumí do ztracena. I když se zvedla vlna odporu, nakonec se vedení Kurdů v čele s Barzáním s iráckou vládou dohodlo na příměří.^{91 92}

Po úmrtí as-Saláma ċÁrifa⁹³ nastoupil na prezidentský post jeho bratr Abd ar-Rahmán ċÁrif, který ale neměl tak silnou mocenskou základnu ve vysokých kruzích jako jeho bratr.⁹⁴ Ar-Rahmánův režim po celou dobu jeho vládnutí ztrácel oblibu, a to kvůli neschopnosti rozumně vyřešit

⁸⁹ GOMBÁR, E.; PECHA, L. . *Dějiny Iráku*. str. 479-480.

⁹⁰ COUGHLIN, Con. *Saddam: his rise and fall*. str. 53.

⁹¹ prozatím Ponižilová možná ještě jinde a víc odkazu

⁹² Prezident ċÁrif jmenoval novým premiérem v roce 1965 ċAbd Ar-Razzáq. Nebyl to ale jeho šťastný tah, neboť al-Razzáq se pokusil o puč, který byl ale naštěstí pro ċÁrifa odhalen. Novým a zároveň prvním civilním premiérem od Červencového převratu se v září 1965 stal Abd ar-Rahmán al-Bazzáz, nicméně ani on nedokázal být premiérem dlouho.

⁹³ Prezident zemřel 13.dubna 1963 při havárii své helikoptéry. Mělo jít o skutečnou havárii, ale objevily se i pochybnosti, že za nehodou mohla stát strana Baas. GOMBÁR, E.; PECHA, L. *Dějiny Iráku*. str. 481.

⁹⁴ Při jeho vládě byl premiérem al-Bazzáz, který byl civilista, tento fakt se nelíbil vojenské elitě a tak po nátlaku na prezidenta, byl al-Bazzáz odvolán.

kurdskou otázku. Dalšími pochybení bylo, že země měla velmi slabou zahraniční politiku a hospodářství bylo chatrné jako za vlády As-Sálama °Árifa.⁹⁵ Dne 4. září 1964 byl Saddám uvězněn a mučen, protože se pokusil o převrat.⁹⁶

V roce 1966 se v Sýrii uskutečnil převrat pod vedením strany Baas, v této straně bylo mnoho křídel, která byla u moci. Tato změna proběhla radikálněji a neslučovala s původní °Afláqovou myšlenkou. Michael °Aflaq byl proto zatčen, následně uprchl ze země a až do své smrti byl generálním tajemníkem irácké strany Baas. Sýrie na tento čin nijak nereagovala. Již v této době má počátky budoucí nevraživost mezi režimy, protože se oba dívaly na vedení státu odlišnou, a přesto stejnou logikou.⁹⁷

Abd ar-Rahmán a jeho vláda přijala zákony na lepší kontrolu Irácké petrolejové společnosti a prosadila větší prostor pro Iráckou národní společnost. Tento záměr se snažila uskutečnit proto, aby co nejvíce peněz z ropy mohlo přitéci do státní kasy a ne jinam. Tuto ideu vedl i jeho předchůdce Qásim.⁹⁸ Díky lepším pracovním pozicím na počátku 60. let bylo trendem stěhování se do velkých měst.⁹⁹

Vlády obou bratrů °Árifů pokračovaly ve zlepšení bydlení, vzdělání a dalších sociálních služeb. V této rovině se drželi stejných linií, které nastavili jejich předchůdci.¹⁰⁰

⁹⁵ PONÍŽILOVÁ, Martina. *Irák*. str. str. 74.

⁹⁶ SHIELDS, Charles J. ; KOESTLER-GRACK, Rachel A. *Saddam Hussein*. str.29.

⁹⁷ COUGHLIN, Con. *Saddam: his rise and fall*. str. 63.

⁹⁸ PONÍŽILOVÁ, Martina. *Irák*. str. 75.

⁹⁹ Tamtéž. str. 75.

¹⁰⁰ Tamtéž. str. 74.

3.2.Od roku 1968 do roku 1978

V roce 1968 využila strana Baas špatné politické situace v zemi a 17. července připravila převrat. Oproti těm minulým byl však nekrvavý, a prezident Árif po něm mohl bezpečně odejít do exilu v Turecku.¹⁰¹ Také i díky tomu že si vedoucí duo al-Bakr a Husajn strany Baas zajistilo v předstihu podporu od klíčových členů armády.¹⁰²

“V čele puče stáli Ahmad Hasan al-Bakr, Sálíh Mahdí Ammaš a Hardán al-Tikrítí,¹⁰³ ¹⁰⁴ kteří museli za vlády Abd as-Saláma cÁrifa odejít do ústraní a vyklidit mocenské pozice na úkor cÁrifovy vlády.”¹⁰⁵

Al-Bakr, potažmo Husajn, zavedl novou tendenci, která spočívala v tom, že ačkoli člen strany pocházel z oblasti Tikrítu,¹⁰⁶ měl větší šanci na postup ve stranickém žebříčku než ti, kdo více věřili v ideologii strany a byli z jiné oblasti.¹⁰⁷

Den po baasistickém puči byl prezidentem republiky jmenován Ahmad Hasan al-Bakr a vznikla Rada revolučního velení (RRV), jejíchž všech sedm členů tvořili armádní důstojníci.¹⁰⁸

Další čistky provedl al-Bakr 13 dní po převratu. Nechal vyhostit ze země

¹⁰¹ V exilu přežil další dva prezidenty (al-Bakra a Husajna) a zemřel v Ammánu v roce 2007. Je také nutné dodat, že poté, co Husajn nastoupil do funkce prezidenta, dal cÁrifovi milost, a ten se tak mohl vrátit do Iráku.

¹⁰² SHIELDS, Charles J. ; KOESTLER-GRACK, Rachel A. *Saddam Hussein..* str. 34-35.

¹⁰³ Hardán al-Tikrítí pocházel z oblasti Tikrítu a zasloužil se o to, že se roku 1964 stal organizátorem nevojenského křídla strany Baas Saddám Husajn. V té době mu bylo pouhých 27 let.

¹⁰⁴ Člen rodinného klanu.

¹⁰⁵ PONÍŽILOVÁ, Martina. *Irák.* str. 75.

¹⁰⁶ Nebylo až tak důležité, jak moc věřil v ideologii strany, ale spíše záleželo na tom, že pocházel z této oblasti.

¹⁰⁷ GOMBÁR, E.. *Kmeny a klany v arabské politice.* str. 179.

¹⁰⁸ METZ, Helem Chapin (ed.). *Iraq, a country study.* str. 42.

velitele Republikánské gardy Abd al-Rahmána al-Da'úda a šéfa vojenské rozvědky Abd al-Razzáqa al-Najjifa, jež nebyli členy strany a mohli se stát do budoucna hrozbou.¹⁰⁹ Tyto kroky vedly k tomu, že strana měla velmi silné až neotřesitelné postavení v zemi, protože členové strany ovládali jak armádu, tak policii a RRV. Rada také podle nové ústavy tvořila nejvyšší výkonný a legislativní orgán, byla jí podřízena i vláda.¹¹⁰ Ústava vydaná v této době určila, že státním náboženstvím bude islám a hospodářský systém země se bude podle socialismu. Prostý irácký lid se obával, že se bude opakovat teror z roku 1963. Jejich obavy se naplnily, protože tento čin byl výhodný pro potřeby strany, která se ve společnosti cítila poněkud nejistě a tímto aktem si chtěla získat podporu¹¹¹ Strana Baas kontrolovala a utlačovala opoziční činnost komunistické strany¹¹² a Kurdů.¹¹³

Ani straně Baas se nevyhnul souboj o moc mezi hlavními postavami puče a dalšími členy organizace, ale díky chytrému spojení al-Bakra a Husajna, to byl prezident, který nakonec boje vyhrál, protože měl nejlepší strategické myšlení.

Počín Husajna, při kterém se snažil ukázat, že v zemi nevládne pouze on s al-Bakrem a se svými nejbližšími spolupracovníky, ale rozhoduje celá strana, je možné označit za dokonalý. I díky těmto Husajnovým

¹⁰⁹ PONÍŽILOVÁ, Martina. *Irák*. str. 76.

¹¹⁰ METZ, Helem Chapin (ed.). *Iraq, a country study*. str. 43.

¹¹¹ COUGHLIN, Con. *Saddam: his rise and fall*. str. 74.

¹¹² V případě komunistů se vláda snažila snížit jejich podporu tím, že si vybrala levicovou politiku.

¹¹³ V kurdské otázce zvolila vláda metodu cukru a biče. Na jedné straně vydala vláda Manifest (tzv. Březnový program) z 11. března 1970, který uznal kurdskou národnost a práva Kurdů na vlastní správu i účast ve vládě. Na straně druhé ale Manifest situaci Kurdů nezlepšil, ba spíše naopak. Vyhlášení bylo jen manévrem strany Baas, která potřebovala zklidnit situaci na severu Iráku, než upevní svou moc.

schopnostem, ke kterým lze ještě přidat povahové rysy, jako jsou bezohlednost a namyšlenost, které jsou pro vynikajícího politika velmi důležité, se z řadového člena strany stal rychle druhý nejdůležitější muž ve straně.¹¹⁴

Vůdčí dvojice Irácké republiky, prezident Ahmad Hasan al-Bakr a Saddám Husajn, na sobě byla mocensky značně závislá. Role al-Bakra v prvních letech baasistického režimu byla nepostradatelná při usměrňování důstojníků a získávání kontroly nad ozbrojenými složkami.¹¹⁵ Později ale jeho pozice spíše čerpala ze spojení se Saddámem Husajnem, který několik let kumuloval ve svých rukách moc a postupoval v politických funkcích, až se stal fakticky nejvlivnějším mužem v zemi.¹¹⁶

Když se vláda v čele s Husajnem v létě roku 1972 rozhodla, že znárodní Iráckou naftovou společností (IPC), která jako první těžila na území Iráku ropu již od roku 1950,¹¹⁷ byl tento akt v očích veřejnosti velmi pozitivně vnímán, a to jak v roce 1972, tak i o několik let později. Toto znárodnění mělo pozitivní vliv na vládu, která si takto upevnila pozici, ale také na to, že mohla vláda hojně financovat podpůrné programy všeho druhu ve všech oblastech.¹¹⁸

Irák neměl dobré vztahy s většinou zemí Blízkého východu. Proti Izraeli se stavěl nepřátelsky, se Sýrií a Egyptem byly vztahy na bodu mrazu, Saudská Arábie a Perský záliv měl obavy z levicové politiky a silné

¹¹⁴ COUGHLIN, Con. *Saddam: his rise and fall*. str. 115.

¹¹⁵ PONÍŽILOVÁ, Martina. *Irák*. str. 78.

¹¹⁶ COUGHLIN, Con. *Saddam: his rise and fall*. str. 106.

¹¹⁷ Jako druhou byla národní ropná společnost, ale ta se potýkala s nedostatkem strojů pro práci v těchto oblastech. Neměla také takovou historii jako IPC.

¹¹⁸ FAROUK-SLUGLETT, Marion a Peter SLUGLETT. *Irák od roku 1958: od revoluce k diktatuře*. str. : 263.

armády státu, a proto ani jejich postoje nebyly příliš příznivé.¹¹⁹

Vláda v čele s Husajnem se snažila docílit toho, aby oblasti kolem Kirkuku, byly bez kurdského obyvatelstva, a to zejména proto, aby se zde bez větších problémů mohla těžit ropa. V této oblasti se totiž nalézalo jedno z největších nalezišť ropy. Díky Manifestu, který vláda podepsala v roce 1970 se měla tato oblast dostat pod správu Kurdů a to se nelíbilo Husajnovi. Až později Kurdům došlo, že strana Baas se nechystá dohodu dodržet, a tak začali spolupracovat s Íránem.¹²⁰ Dohody mezi centrální vládou a Kurdy byly na mrtvém bodě, a proto následně vypukly boje mezi armádou a Pešmergy¹²¹. Konflikt skončil v březnu 1975, kdy Irák a Írán¹²² přistoupily k tzv. Alžírské dohodě. Podle ní měl Írán skončit s podporou Kurdů a Irák měl souhlasit s částí územních nároků sousedního státu. Ještě v březnu a v dobu téhož roku odcházejí někteří iráčtí Kurdové do Íránu.¹²³

Díky Alžírské dohodě se zcela obrátil postoj Íránu, a to nejen na Šatt al-Arab a Chúzistán , ale také protože Írán přestal podporovat Kurdy, kteří byli největším trnem v oku pro režim. Čtyři roky trvající příměří, které je možné nazvat i přátelskými vztahy Íránu se Sýrií, narušil až pro Blízký východ zlomový rok 1979.^{124 125}

Kvůli rozhodnutí arabských států omezit vývoz ropy po Jomkipurské

¹¹⁹ COUGHLIN, Con. *Saddam: his rise and fall*. str.134-138.

¹²⁰ DAWISHA, A. I. *Iraq: a political history from independence to occupation*. str. 50.

¹²¹ Označení kurdských bojovníků.

¹²² V zastoupení se Saddámem Husajnem a šáhem Rezou Pahlavím.

¹²³ FAROUK-SLUGLETT, Marion a Peter SLUGLETT. *Irák od roku 1958: od revoluce k diktatuře*. str. : 148.

¹²⁴ PONÍŽILOVÁ, Martina. *Irák*. str. 81-82.

¹²⁵ Tento rok je pro oblast Blízkého východu důležitý v mnoha směrech. V Íránu byl svržen vládce Réza Pahlaví a k moci se dostal ájatolláh Chomejní. SSSR napadlo Afghánistán a byla podepsána izraelsko - palestinská smlouva.

válce, se cena ropy zvyšovala a tím pádem šlo toto rozhodnutí v ruku v ruce s rozvojem celého Iráku a zvyšovala se proto i životní úroveň Iráčanů.¹²⁶

Tyto aktivity měly velký negativní vliv na zemědělství, protože zemědělci se stěhovali za prací do měst, a nikdo příliš nechtěl pracovat na polích, a proto se zmenšila i zemědělská produkce země.¹²⁷

Vláda země byla zaměřená spíše levicově, a to se vztahy napojenými nejvíce na SSSR, se kterým uzavřela smlouvu o přátelství. Spojenectví se Sovětským svazem bylo výhodné zejména v technologické oblasti, přesněji v tom, jak nakládat s ropou. Jediný stát Západu, se kterým měl Irák dobré vztahy, byla Francie, a to především proto, že byla druhým největším příjemcem irácké ropy. Uklidnění situace s Kurdy bylo pro režim dobré i v tom, že se nemusel tak moc ohlížet na irácké komunisty potažmo SSSR, a mohl tak navazovat lepší vztahy s prozápadně smýšlejícími státy, jako jsou USA, SRN či Japonsko.¹²⁸

Tyto vztahy měly povětšinou obchodní charakter, protože Irák dovážel 75% zboží zejména z USA, Japonska, Německa, Francie a Velké Británie.¹²⁹ Irák do těchto zemí vyvážel především ropu, a po výpadku irácké ropy, se Irák stal druhým největším vývozcem ropy pro Západ, hned po Saudské Arábii..Na adresu protivníků ale Irák nešetřil militantními výroky¹³⁰

Východní blok naopak ztrácel svoji moc, jeho jediná síla byla v dodávání

¹²⁶ GOMBÁR, E.; PECHA, L. . *Dějiny Iráku*. str. 496-497.

¹²⁷ COUGHLIN, Con. *Saddam: his rise and fall*. str. 105.

¹²⁸ PONÍŽILOVÁ, Martina. *Irák*. str. 82.

¹²⁹ COUGHLIN, Con. *Saddam: his rise and fall*. str. 135.

¹³⁰ Tamtéž. str. 142.

zbraní, na kterém se také podílela ČSSR, ale tento artikl nakupovaly i země na západě.¹³¹

Husajn si od roku 1975 uvědomoval, že nesmí vyvolat v al-Bakrovi pocit nedůležitosti, nicméně Husajnova moc rostla s každým dnem a s každým protivníkem, kterého se zbavil. K tomu měl jako premiér větší pravomoci, než al-Bakr jako prezident. Další hledisko, které stálo proti al-Bakrovi bylo to, že mezi léty 1975-1979 měl mnoho zdravotních a osobních problémů.¹³² I proto se premiérský úřad vedený Husajnem mohl stát hlavním nositelem moci. Další důležitou okolností bylo to, že kontroval klíčová ministerstva, celou stranu Baas a všechny bezpečnostní složky.¹³³

Dalším faktorem, který si mohl díky své moci dovolit, byla postupná změna těch armádních důstojníků, kteří mu nebyli loajální, za ty, kteří mu byli naklonění. Husajn dal vzniknout Lidovým milicím, což byla ozbrojená garda pro stranu Baas a zastávala protiváhu k armádě. Spolehlivost vojenského aparátu pro Husajna zajišťoval fakt, že do klíčových funkcí dosadil své příbuzné a neustále vylepšoval bezpečnostní složky.¹³⁴ Vedle dalších postů získal Husajn také hodnost generála, ačkoli nikdy nebyl přijat na Vojenskou akademii, a proto ji ani nevystudoval. Husajn totiž přemluvil al-Bakra, aby ho dosadil do této funkce v roce 1976, s dodatkem, že si ale bude moci započítat již rok 73.¹³⁵

¹³¹ PONÍŽILOVÁ, Martina. *Irák*. str. 83.

¹³² SHIELDS, Charles J. ; KOESTLER-GRACK, Rachel A. *Saddam Hussein*. str. 38.

¹³³ Regionální vedení Baasu se sloučilo s RRV, což znamenalo konec nezávislosti strany. Ta se stala jen dalším z řady Husajnových mocenských nástrojů, neboť dále nevykonávala nezávislou funkci platformy pro diskusi o politice.

¹³⁴ Národní gardu a zvláštní jednotky.

¹³⁵ PONÍŽILOVÁ, Martina. *Irák*. str. 80.

Bylo skoro na denním pořádku, že lidé kteří se znelíbili premiérovi Husajnovi, byli stíháni a zbavováni funkcí. Postupně se vytvářel i kult osobnosti Saddáma Husajna, jenž nahrazoval ideologii strany Baas.¹³⁶

Dělení sunnitů a ši'itu nebylo pouze v rovině pohlížení na víru. Ši'itský islám vyznávali většinou venkované či lidí z jižního Iráku, kteří zastupovali spíše chudší část obyvatelstva. Po roce 1975 Kurdové znovu začali s partizánským bojem proti vládnímu aparátu.¹³⁷

Jednou z arabských zemí, s níž Husajn nevycházel, byla Sýrie, a to navzdory faktu, že v obou zemích najdeme u moci stranu Baas. Zlepšení vztahů se Sýrií je možné datovat až ke konci 70. let 20. století, kdy se po Jomkipurské válce a egyptské roli v ní změnil postoj k Egyptu ve zbytku arabských zemích. Irák se pak zhostil uspořádání dvou summitů a hostil v Bagdádu vedení dalších arabských zemí, na nichž Egypt vyloučili z Ligy arabských států a chtěli ho diplomaticky izolovat. Právě tyto zahraničně-politické aktivity zvýšily vliv a prestiž Saddáma Husajna a zlepšily i vztahy se Sýrií.¹³⁸

Přestože se strana Baas, stejně jako předchozí vlády, snažila dosáhnout sociální a majetkové spravedlnosti, v žádném případě jí nešlo o nastolení socialismu „evropského“ typu, naopak usilovala o posílení tržních výrobních vztahů, tedy kapitalismu.¹³⁹

Za dob vlády Qásima a bratrů Ārifových se situace na venkově moc nezlepšila, protože tato oblast nebyla pro vládní garnituru příliš důležitá.

¹³⁶KARSH, Efraim a Inari RAUTSI. *Saddám Husajn: politická biografie*. str. 93.

¹³⁷METZ, Helem Chapin (ed.). *Iraq, a country study*.str. 45.

¹³⁸COUGHLIN, Con. *Saddam: his rise and fall*. str. 134-136.

¹³⁹PONÍŽILOVÁ, Martina. *Irák*. str. 82.

Avšak v 70. letech se i na zemědělství a venkov začalo myslet a na programu bylo rozdělování půdy. Jak už bylo řečeno, peníze z ropy dovozovaly zlepšení všech úrovní v celém státu, a to od školství přes zemědělství, až po zdravotnictví. Zlepšení situace obyvatelstva bylo stejné i Sýrii, ta se ale spíše více zaměřovala pouze na socializační programy.¹⁴⁰ Rozvojové programy, štědrý sociální systém, modernizace a výstavba nové infrastruktury pak zajistily režimu podporu u chudších vrstev.¹⁴¹ Díky těmto krokům byla vláda populární i u veřejnosti. Příjmy z ropy také mohly pomoci s bezpečností, protože bylo možné najmout více lidí do armády a ozbrojených složek. Populace rychle rostla. V roce 1965 žilo v zemi osm milionů lidí, v roce 1980 už jich bylo třináct.¹⁴²

Nejlidnatějším městem byl Bagdád, kde žilo přes 3 miliony obyvatel, dále Basra, Mosul či Kirkúk. Důvodem migrace z venkova do měst již nebyla pouze lepší nabídka pracovních míst a vyšší mzdy, ale také modernizace měst, včetně lepší a dostupnější zdravotní péče a vzdělání. Vylepšení se však týkala také venkova. Zemědělci se mohli dostat k dotacím na zemědělství apod. . Avšak i migrace do velkých měst a jejich aglomerací byla zrádná. Například v bagdádskou části Madínat al-Thawru, se kvůli přelidnění rapidně zhoršily podmínky pro život místních obyvatel. Zvýšila se kriminalita a spory mezi skupinami obyvatel překročily únosnou míru.¹⁴³

¹⁴⁰ Hinnebusch, R. *Syria-Iraq relations: state construction and deconstruction and the MENA state system*. Str. 13.

¹⁴¹ COUGHLIN, Con. *Saddam: his rise and fall*. str. 115-116.

¹⁴² DAWISHA, A. I. *Iraq: a political history from independence to occupation*. str. 52.

¹⁴³ FAROUK-SLUGLETT, Marion a Peter SLUGLETT. *Irák od roku 1958: od revoluce k diktatuře*. str. : 262.

3.3. Rok 1979

Dne 16. července 1979 sdělil národu prezident al-Bakr, že na svůj post rezignuje a zároveň navrhl, aby jej vystřídal Saddám Husajn, který se této role ihned zhostil.¹⁴⁴

Jakmile se Husajn stal prezidentem, pokračoval v politice, které se držel ještě v dobách, kdy byl vedoucí bezpečnostních sil, potažmo ve funkci premiéra a to s tím, že ve straně Baas, v armádě a v dalších institucích udělal čistky. Po těchto čistkách všichni pochopili, že pokud i v sebemenším náznaku nebudou souhlasit s jeho názory, přijdou nejen o své místo ve vládě.¹⁴⁵

V této době došlo také k posílení cenzury medií, svoboda projevu či tisku neexistovala a členství v opozičních politických stranách i zakládání nových politických organizací bylo zakázáno a tvrdě trestáno. Pronásledování opozice či kohokoli, kdo se pustil do sebemenší kritiky, zahrnovalo nejen zatýkání, ale i kruté mučení a popravy. Režim Saddáma Husajna byl bezpochyby ve své době jednou z nejtvrdších a nejkrutějších diktatur, bez ohledu na to, zda šlo o systém jedné strany založený na kultu osobnosti prezidenta anebo absolutistickou diktaturu. Saddám Husajn totiž obsadil všechny nejvyšší posty: prezidenta i předsedy RRV, generálního tajemníka strany Baas, velitele ozbrojených sil a premiéra vlády.¹⁴⁶ Husajn se také pokoušel ukončit svůj dlouhotrvající svár se syrským prezidentem Háfizem al-Asadem v době, kdy se stal prezidentem. Saddám se hned na začátku svého prezidentování snažil

¹⁴⁴ COUGHLIN, Con. *Saddam: his rise and fall*. str.150.

¹⁴⁵ Tamtéž. str.152.

¹⁴⁶ Tamtéž. str.179.

v regionu nastolit dobré obchodní podmínky.¹⁴⁷

3.4. 80. léta

Vztahy Iráku a Sýrie, se na začátku irácko-iránské války zdály být na velmi dobré úrovni, ale poté, co se Sýrie rozhodla podpořit Írán, irácko-syrské vztahy se zhoršily.¹⁴⁸

Obě země měly také společnou politiku státu, která by mohla být nazvána jako autoritářská. Budování státu probíhalo pod baassistickým dohledem. V obou zemích měl podobnou strukturu také vztah strany Baas a armády, kde byly využívány stejné vzorce při budování státu, a to spojení moderní a tradiční politiky. Toto spojení dává následně vzniknout režimu, který můžeme nazvat jako *prezidentská monarchie*. Lidé zde byli sjednoceni v politických názorech a v hierarchii vedení, která byla určena do velké míry panovníkem (prezidentem). Dalším příkladem je spojení se solidaritou vůči určité menšině (ʿasabíja). V Sýrii byli těmito menšinami Alawité a v Iráku Taktiriové.¹⁴⁹

Sýrie kritizovala Irák, že odvrací pozornost od skutečného nepřítele, jímž pro ni byl Izrael, a také, že utočí na iránský režim, který podporuje arabské myšlenky. Jejich vzájemné vztahy se ještě více zhoršily v průběhu roku 1981, kdy se obě země navzájem obviňovaly z podpory skupin, které byly proti režimu. V dubnu 1982, Sýrie uzavřela své hranice

¹⁴⁷ SHIELDS, Charles J. ; KOESTLER-GRACK, Rachel A. *Saddam Hussein..* str. 39.

¹⁴⁸ DAWISHA, A. I. *Iraq: a political history from independence to occupation.* str.8.

¹⁴⁹ Hinnebusch, R. *Syria-Iraq relations: state construction and deconstruction and the MENA state system.* Str. 13.

s Irákem a přerušila tok irácké ropy ropovodem, který procházel přes syrské území do přístavů na pobřeží Středozemního moře.¹⁵⁰ Nepřátelství se Sýrií bylo upevněno s irácko-iránskou válkou, ve které Irák i Sýrie vnímaly Írán s odlišným geopolitickým pohledem.¹⁵¹ Syrské tajné služby dodávaly informace iránskému režimu, aby mu daly strategickou výhodu proti Iráku.¹⁵²

Zastavení iráckého vývozu ropy prostřednictvím tohoto potrubí byla krutá ekonomická rána pro Irák. Ten si tento krok vyložil jako potvrzení syrského spojení s Íránem ve válce.¹⁵³ Nepřátelství mezi Irákem a Sýrií vyvolávalo obavy v ostatních arabských státech. Jordánský král Husajn se snažil být prostředníkem mezi vůdci Sýrie i Iráku. Ačkoli snaha krále Husajna zprostředkovat setkání mezi Saddáma Husajnem a syrským prezidentem Háfizem al-Asadem byla nakonec realizována na začátku roku 1987, tato soukromá jednání nakonec nevedla k podstatnému pokroku při řešení problémů. Intenzivní diplomatické úsilí Jordánska a také Saúdské Arábie mělo za následek účast obou prezidentů, Saddáma a al-Asada, na summitu Ligy arabských států, který se konal v Ammánu v listopadu 1987.¹⁵⁴

Saddám Husajn se také koncem irácko-iránské války začal oblékat na svá veřejná vystoupení do tradičních arabských šatů, aby ukázal své znovu objevení islámu. V této době se také snažil co nejvíce ovlivňovat vnitřní záležitost v Libanonu, aby se mohl pomstít Sýrii za podporu a spojení s Íránem.¹⁵⁵

¹⁵⁰ DAWISHA, A. I. *Iraq: a political history from independence to occupation*. str. 60.

¹⁵¹ *Middle East Quarterly*.

¹⁵² SCHELLER, Bente. *The wisdom of Syria's waiting game: Syrian foreign policy under the Assads*. str. 153.

¹⁵³ DAWISHA, A. I. *Iraq: a political history from independence to occupation*. str. 114.

¹⁵⁴ Tamtéž. str. 114.

¹⁵⁵ FAROUK-SLUGLETT, Marion. SLUGLETT, Peter. *Iraq Since 1986: The Strengthening of*

Na tomto summitu se hledalo mírové řešení situace, nicméně tento záměr se nepodařil, protože Sýrie zabránila tomu, aby LAS vydala vůči Íránu sankce, které měly íránské vládě zhoršit financování země a války. Toto nepřátelství rozdělilo obě frakce strany Baas - syrskou i iráckou.¹⁵⁶

Pro Írák představoval porevoluční ší'itský Írán z hlediska irácké sunnitské nacionalistické vládnoucí menšiny velký problém a nebezpečí.¹⁵⁷

Írán měl v této válce na Blízkém východě pouze dva spojence a to Sýrii, která přijímala íránské uprchlíky a Libyi, se kterou se shodovaly ideově. Většina států Blízkého východu v čele s Jordánskem, Saudskou Arábií a Kuvajtem¹⁵⁸ se snažily pomoci Íráku. Saudové a Kuvajťané se totiž báli, že pokud by byl Írák poražen, v oblasti jeho porážka způsobí velkou bezpečnostní hrozbu a vytvoří prostor pro větší rozmíšky mezi sunnity a ší'ity. Podpora těchto států byla jak peněžní, tak i materiální a některé země dokonce propůjčovaly své přístavy, aby se do Íráku mohla dovážet technika z okolí. Do tohoto konfliktu se zapojily i státy mimo region Blízkého východu. Mezi ně patřily například USA a SSSR.¹⁵⁹ I tento fakt byl nakonec důvodem, proč výsledky tohoto nesváru skončily beze změny od prvního dne.¹⁶⁰

Obě strany rozporu používaly propagandu a její sílu. Hesla, která byla využívána, se často jevila jako příliš útočná. V jednom z nich byl Írán označen Írákem jako spojenec sionismu. Díky tomuto si získala irácká vláda podporu nemalé části obyvatel Blízkého východu a byla tímto

Saddam. str. 22.

¹⁵⁶ DAWISHA, A. I. *Iraq: a political history from independence to occupation*. str. 114.

¹⁵⁷ *Middle East Quarterly*. str. 33-42.

¹⁵⁸ Také i další státy Perského zálivu.

¹⁵⁹ Obě tyto země podporovaly Írák, což bylo poprvé a naposled v době studené války.

¹⁶⁰ PONÍŽILOVÁ, Martina. *Írák*. str. 89.

docílena i jejich změna pohledu na Irák, který tento záměr měl od začátku války. Husajnovi se díky tomuto faktu podařilo přesvědčit další arabské státy, že mají vidět v Íránu toho největšího nepřítele Arabů. Husajn s tímto uspěl a arabské státy přesvědčil.¹⁶¹ Nejvíce problematickou záležitostí této války byly materiální, ale především také lidské ztráty. Tyto faktory ale také poukázaly i na negativní věci, tedy oslabování postavení strany Baas i prezidenta Husajna. Ten si zakládal v této době na kultu osobnosti, a odkazoval se také na úplné elementární dějiny islámu, kdy se proti Peršanům také bojovalo.¹⁶²

Po skončení války se hranice států nijak nezměnily. Toho bylo dosaženo až podepsáním příměří v obnovené Alžírské smlouvě a přijetím Rezoluce OSN č. 598,¹⁶³ která potvrzovala ustanovení, která byla přijata Rezolucí OSN č. 592.¹⁶⁴ V Iráku byla poničena nejen ropná zařízení,¹⁶⁵ hospodářská centra a průmyslové objekty, ale i mnoho civilních budov. Ropný sektor na tom nebyl zrovna nejlépe, a to se odrazilo i na snížení vývozu ropy a následného zisku, který z ní tekl. To mělo spojitost s dovozem veškerého zboží a zvyšování jeho cen až na 40 % oproti roku 1979.¹⁶⁶

Arabské státy musely Irák dotovat, což mělo za následek zvýšení počtu

¹⁶¹ Husajnovi se podařilo přesvědčit další arabské státy, že Írán ohrožuje všechny Arabů a že on bojuje za jejich bezpečnost, čímž v nich vyvolal pocit zodpovědnosti za své přežití.

¹⁶² RÁCZ, Juraj. *Nesmýslná válka: konflikt v Perském zálivu*. str.149.

¹⁶³ United Nations. General Assembly Resolutions. Dostupné z: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/598\(1987\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/598(1987)).

¹⁶⁴ United Nations. General Assembly Resolutions. Dostupné z: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/582\(1986\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/582(1986)).

¹⁶⁵ Zničení jediného ropného přístavu a rafinérie v jihoirácké Basře spolu se škodami na ostatních rafinériích či čerpacích stanicích mělo za následek snížení těžby ropy až o 70 % oproti stavu před válkou.

¹⁶⁶RÁCZ, Juraj. *Nesmýslná válka: konflikt v Perském zálivu*. str. 98-99.

armádních pracovníků až na téměř jeden milión. Tato skutečnost vyvolala obavy menších států Perského zálivu. S nárůstem armády ale přišel problém v hospodářství, které již nezvládalo takový nápor. Proto vláda přišla s řešením, s tzv. administrativní revolucí. Ta snížila počet úředníků, ale tím i vliv strany Baas. Státní firmy napříč sektory prošly privatizací. Reforma měla pomoci rychlejšímu obnovení země do předválečného stavu, a co nejvíce zmírnit dopady finanční krize, ale nefunkčně pracující státní správa tomuto pokroku zamezila.¹⁶⁷

Válka se negativně dotkla všech občanů Iráku, protože se dotkla životní úrovně ve smyslu jejího zhoršení. Průmysl, a také administrativa trpěly ještě dalším neduhem v podobě ztráty kvalifikované pracovní síly v podobě vojáků, protože jich ve válce padlo kolem 100 000 -150 000. Kolem dalšího půl milionu vojáků bylo zdravotně postiženo válkou. Saddám Husajn se po porážce Íránu stavěl do role vedoucí osobnosti arabského světa, neboť ho, dle jeho vlastních slov, chránil po celých osm let trvání války.¹⁶⁸ Aby podpořil svůj kult a vylepšil si obraz mezi lidem, tak se často oblékal do tradičních arabských oděvů.¹⁶⁹

Skutečnost, že Saddám Husajn měl ve válce podporu jak v zahraničí, tak i v Iráku, nebyla jen důsledkem působivé Husajnovy propagandy, ale také neschopností domácí opozice, která se nedokázala spojit proti osobě Saddáma Husajna a jeho vládě. Kurdové měli rozkol již ve straně mezi dvěma křídly¹⁷⁰, komunisté a ší'ité byly slabé strany.¹⁷¹

¹⁶⁷ SHIELDS, Charles J. ; KOESTLER-GRACK, Rachel A. *Saddam Hussein..* str. 44-49.

¹⁶⁸ PONÍŽILOVÁ, Martina. *Irák.* str.93.

¹⁶⁹ FAROUK-SLUGLETT, Marion a Peter SLUGLETT. *Irák od roku 1958: od revoluce k diktatuře.* str. 310-326.

¹⁷⁰ VSK v čele s Džalálem Talabáním a KDS v čele s Masúdem Barzáním.

¹⁷¹ PONÍŽILOVÁ, Martina. *Irák.* str.91.

Dále v tom hrála i vzájemná nevraživost mezi opozicí a její členové byli neustále zatýkáni a popravováni i v době konání války. V průběhu války se našly i světlé momenty, kdy zavládlo mezi oběma zeměmi relativní příměří. To trvalo od konce roku 1983 až do ledna 1985. Pro severní oblast Iráku, tedy pro Kurdy, nastala opravdová negativní změna s příchodem Alího Hasana Al-Madžída.¹⁷² Jeho úkolem bylo hlavně z této oblasti Kurdy vytlačit, aby nemohli pomáhat partyzánům. S Kurdy zacházel velmi nelibě, vesnice srovnával se zemí, násilně verboval Kurdy do armády a popravoval nepohodlné občany. V dubnu 1987 na vesnici Šajch Wisan nechal Alí svrhnout chemické bomby.¹⁷³

Tato událost předznamenala čistku, která vešla ve známost jako al-Anfál, kdy bylo cíleně masakrováno kurdské obyvatelstvo, zejména pomocí chemických zbraní po celém severním Iráku. Tyto útočné akce měly sloužit k podrobení si zbytku obyvatelstva a jejich cílené arabizaci. Během těchto útoků, od února do září roku 1988, přišlo podle organizace Human Rights Watch o život přibližně 50 000 - 100 000 Kurdů.¹⁷⁴ Podle kurdských úřadů se jednalo až o 182 000 zabitých osob.¹⁷⁵ Později vyšlo najevo, že o těchto ukrutnostech vědělo SSSR i západní mocnosti.¹⁷⁶

3.5. 90. léta

Válkou vyčerpaný Irák byl ve velké finanční krizi, která se dotkla, kvůli zhoršení životních podmínek, úplně všech obyvatel země. Špatné

¹⁷² Je také znám jako Chemický Alí, byl také bratrancem Husajna.

¹⁷³ GOMBÁR, E.; PECHA, L. . *Dějiny Iráku*. str. 518.

¹⁷⁴ BLACK, George. *Genocide in Iraq: the Anfal campaign against the Kurds*.

¹⁷⁵ The Crimes of Saddam Hussein: 1988 The Anfal Campaign. Dostupné z: http://www.pbs.org/frontlineworld/stories/iraq501/events_anfal.html.

¹⁷⁶ PONÍŽILOVÁ, Martina. *Irák*. str. 89.

hospodaření s penězi z ropy,¹⁷⁷ a také část peněz na obnovu státu, se využila pro stavbu prezidentského paláce a několika památníků, které oslavovaly vítězství Iráku.¹⁷⁸

Dne 17. července roku 1990,¹⁷⁹ sdělil Husajn hodnostářům z Kuvajtu, že Irák hodlá přestat platit válečný dluh. Navrhl jim, že by se měla stabilizovat cena ropy,¹⁸⁰ a také měl vzniknout program na obnovu Iráku,¹⁸¹ na němž by se měly podílet okolní arabské státy. Husajn ale oznámil, že pokud nedosáhne svého, prosadí si svůj záměr jiným “právním” způsobem. Husajn toužil po větším přístupu do Perského zálivu, měl totiž pouze přístav Umm Qasr, další přístavy mu měly zajistit lepší mocenské postavení na Blízkém východě. Irák si chtěl od Kuvajtu pronajmout ostrovy Bujján a Warba, kde chtěl vytvořit další irácké přístavy. Kuvajt to odmítl, a následně byl ze strany Iráku nařčen, že z ropného pole Rumajla čerpá šikmými vrty ropu, které by měla patřit Iráku. Ten si následně vyčíslil škodu na 2,4 miliardy amerických dolarů. Proti tomuto nařčení se Kuvajt ohradil a žádal po Iráku vrácení části peněz, které mu půjčil při irácko-iránské válce. Irák v odpovědi přesunul své vojsko k hranicím Kuvajtu. Saudská Arábie jako druhý velký dárcce peněz pro Irák v době irácko-iránské války se snažil, aby se tyto dvě země dohodly mírovou cestou, a to tak, že uspořádal schůzku v Džiddě na přelomu července a srpna. Jednání však nebyla úspěšná.¹⁸²

¹⁷⁷ Zdroje se dávali na nepotřebné projekty, úplatky a nákupy zbraní.

¹⁷⁸ Těmito pámatkami bylo 99 soch padlých velitelů ukazující na Írán, brána z šavlí a mnoho dalších. MAKIYA, Kanan. *The monument: art and vulgarity in Saddam Hussein's Iraq*.

¹⁷⁹ V tento den bylo 22. výročí úspěšného baasistického převratu.

¹⁸⁰ KARSH, Efraim a Inari RAUTSI. *Saddám Husajn: politická biografie*. str. 235.

¹⁸¹ Do fondu na obnovu státu měly okolní země v čele s Kuvajtem vložit přibližně 30 miliard dolarů.

¹⁸² COUGHLIN, Con. *Saddam: his rise and fall*. str.273.

Husajn se snažil využít nacionalistický aspekt národa při napadení Kuvajtu a prezentoval tento krok jako přiblížení se celkovému sjednocení Blízkého východu. Dalším oficiálním tvrzením, které mělo ospravedlnit útok na Kuvajt bylo Husajново prohlášení, že Kuvajt je vlastně historickou součástí Iráku, a tak mu náleží i nyní.¹⁸³

Irácká invaze do Kuvajtu nastala 2. srpna roku 1990, kdy se Husajnovi podařilo celý stát obsadit. Reakce států Blízkého východu byly různého charakteru. Sýrie ihned odsoudila vpád Iráku do Kuvajtu. Žádná ze zemí Blízkého východu tento akt přímo nepodpořila. Země jako Jemen či Jordánsko se negativně vyjádřily až po delší době.¹⁸⁴

Při přípravě na osvobození Kuvajtu byla Sýrie první, kdo poslal do Saudské Arábie před 20 000 střel a následně byla i členem spojenecké koalice.¹⁸⁵

Došlo také k porušení Charty Ligy arabských států¹⁸⁶ a ministři z ostatních států LAS odhlasovali rezoluci, podle které se měl Irák okamžitě stáhnout z Kuvajtu. Husajn tuto pobídku nehodlal poslechnout. Když George H. W. Bush, v té době prezident USA, podal návrh na vznik koalice na osvobození Kuvajtu, LAS se k do toho uskupení přidala. USA měly obavy z toho, že pokud by Irák nabyl území Kuvajtu, získal by kontrolu nad 20% celkových zásob ropy, a mohl by tak sám určovat cenu ropy podle vlastní potřeby.¹⁸⁷ Saudská Arábie se také obávala dalšího možné postupu Husajna na území tohoto státu, a proto Američanům

¹⁸³ COUGHLIN, Con. *Saddam: his rise and fall*. str. 272.

¹⁸⁴ PONÍŽILOVÁ, Martina. *Irák*. str. 96.

¹⁸⁵ BROOKES, Peter. *A devil's triangle: terrorism, weapons of mass destruction, and rogue states*. str. 218.

¹⁸⁶ Irák byl také členem této charty.

¹⁸⁷ USA byl v té době největším konzumentem (příjemcem) ropy na světě, kterou tvořila i ropa z Perského zálivu.

umožnila vznik základen spojeneckých vojsk,¹⁸⁸ když ujistila saudského krále Fu'ada, že budou jeho zemi bránit před útokem Iráku.¹⁸⁹

Saddám Husajn se 15. srpna 1990 dohodl na smlouvě s Íránem, která obsahovala ujednání o výměně zajatců, kteří byly zajati během íránsko-irácké války, a také pakt o vzájemném neútočení. Těmito kroky irácký prezident de facto přiznal, že krvavá válka 80. let byla zbytečná. Husajn tuto smlouvu podepsal také proto, aby mohl vojska, jenž bránila hranice s Íránem, přesunout ke Kuvajtu a Saudské Arábii. Po napadení Kuvajtu bylo vyhlášeno embargo na Irák a Husajn se rozhodl, že občany ze států, které se přidaly k embargu bude využívat jako tzv. "živé štíty",¹⁹⁰ aby donutil tyto země k přerušení sankcí, které byly dány souborem rezolucí OSN. Irácký prezident nakonec na začátku prosince tohoto nátlaku zanechal a zajatce propustil, protože se proti němu spojenci ještě více semknuli. Důležitým datem celého tohoto konfliktu je 29.11 1990, kdy Rada bezpečnosti OSN vydala rezoluci č. 678,¹⁹¹ do které vložila koalici právo na použití všech prostředků pro donucení Iráku, aby se stáhl z Kuvajtu. Pokud se do 15.1.1991 nestáhne, koalice ho k tomuto kroku donutí.¹⁹²

Irák tuto rezoluci neuposlechl a 17. ledna začala akce na osvobození Kuvajtu s označením "Operace pouštní bouře". Vojska koalice, která byla na území Saudské Arábie začala s osvobozováním Kuvajtu. Irácká armáda necelý měsíc vzdorovala, ale následně se vzdala a rozhodla se

¹⁸⁸ Mezinárodní koalice vedená USA se rozrostla až na 33 zemí, mj. i Británii, Francii, Turecko, SAE, Omán, Kanadu, Maroko, Egypt, Sýrii a další. ČSFR se bojů přímo neúčastnila, ale poskytla Protichemickou jednotku. PONÍŽILOVÁ, Martina. *Irák*. str. 96.

¹⁸⁹ FAROUK-SLUGLETT, Marion a Peter SLUGLETT. *Irák od roku 1958: od revoluce k diktatuře*. str. 326.

¹⁹⁰ Tyto osoby držel na iráckém, či v té době okupovaném kuvajtském území, a nedovoloval jim vycestovat z těchto zemí.

¹⁹¹ [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/678\(1990\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/678(1990)).

¹⁹² COUGHLIN, Con. *Saddam: his rise and fall*. str. 253-275.

přistoupit k příměří a odstoupení z Kuvajtu.

Reakce na válku byly napříč světem vesměs pozitivní, problém nastal u muslimských a arabských vlád. Některé státy, ačkoli na jedné straně odsoudily anexi Kuvajtu, na straně druhé dodávaly, že by si tento konflikt měli vyřešit země samotné, a to bez vměšování USA. Mnohé státy a organizace¹⁹³ ale také veřejně podporovaly Saddáma Husajna, protože v něm viděli člověka, který se vzepřel Západu a bojoval za arabský svět. K podpoře intervence se přidaly země, se kterými měly USA dobré vztahy a některé další země,¹⁹⁴ které z velké většiny byly i členy spojenecké koalice. V Sýrii a v mnoha dalších arabských a muslimských zemích proběhly protesty, které odsuzovaly zásah Západu, protože to viděly jako zasahování do věcí, které se jich netýkají a považovaly to za střet dvou rozdílných civilizací. Této rétoriky se rychle a obratně chytil i Saddám Husajn, který sekularistický režim a uniformu vyměnil za tradiční arabský oděv a projevy zbožnosti.¹⁹⁵

7. dubna 1991 Irák kapituloval a přijal všechny rezoluce OSN o Kuvajtu. Pro Irák tento krok znamenal porážku a potupné podlehnutí, avšak pro Saddáma Husajna pocit úlevy a vítězství, protože jeho režim nebyl svrhnutý a zůstal v předválečném stavu. Podle řady spekulací spojenci nechali iráckého prezidenta u moci, aby udrželi v regionu klid, protože Západ netušil, co by mohlo nastat, kdyby Saddáma sesadili již v roce 1991. Koalice se také bála anarchie v Iráku a faktu, že by země použila proti spojencům zbraně hromadného ničení, které měla vlastnit.¹⁹⁶

Po skončení války v Iráku se v zemi strhly nepokoje proti vládnoucímu

¹⁹³ Jordánsko, Libye, Tunisko, Jemen, Mauretánie, Súdán, hnutí OOP, Hamás či Islámská fronta spásy.

¹⁹⁴ Pákistán, Maroko, Egypt, Sýrie, Libanon a Bangladéš.

¹⁹⁵ KARSH, Efraim a Inari RAUTSI. *Saddám Husajn: politická biografie*. str. 265-256.

¹⁹⁶ SHIELDS, Charles J. ; KOESTLER-GRACK, Rachel A. *Saddam Hussein..* str. 66-67.

režimu. Jedním z hlavních argumentů, které se proti vládě objevily, bylo, že země byla během deseti let vtažena do dvou válek, a to se obyčejným Iráčanům nelíbilo. Na jaře roku 1991 Husajn úspěšně potlačil povstání Kurdů a ší'itů a dokázal, že stále stojí pevně v čele státu. Poté v zemi opět docházelo k obměně nepohodlných generálů, kteří byli ve vykonstruovaných procesech zatýkáni a popravováni. Všechny tyto kroky sloužily k upevnění moci a podpoře kultu osobnosti Saddáma Husajna. Ten pokračoval s dosazováním svých členů rodiny do vládních i dalších důležitých funkcí. Již dříve zmiňovaný Chemický Alí se stal ministrem vnitra a k většímu slovu se začaly dostávat i jeho synové.¹⁹⁷

I když měl Husajn stále podporu určité části politické i civilní veřejnosti, věděl, že jsou v Iráku skupiny, které ho chtějí svrhnout, a proto začal využívat dvojníků, aby byla menší pravděpodobnost, že při atentátech, kterých se velmi obával, na jeho osobu by utrpěl zranění, ať už lehká či smrtelná. Po válce v Zálivu z roku 1991 se na Irák zaměřila i Společnost národů, která chtěla zmapovat rakety a zbraně hromadného ničení, které měly v Iráku být. Vytvořily speciální komisi s názvem UNSCOM.¹⁹⁸¹⁹⁹ Skupina během let 1991-1998 odhalila několik skladišť s bojovými plyny a balistickými raketami. UNSCOM nařídila zničení těchto zbraní, ale nemohla kontrolovat, že ke zničení opravdu dojde, protože kontrolorům nebyl povolen přístup k těmto procesům.²⁰⁰ Saddám se snažil dostat do stavu, který v zemi vládl před oběma válkami. Chtěl obnovit celou infrastrukturu, která byla v důsledku bitev zničená, a také změnit trh s potravinami, které byly v době válek pouze na příděl. Studentům bylo dříve zakazováno navštěvovat školy a univerzity, v této době jim to

¹⁹⁷ GOMBÁR, E.. *Kmeny a klany v arabské politice*. str. 179-185.

¹⁹⁸ Tato skupina měla dohlížet na to, co se děje v Iráku, a také na to, aby byly ničeny nebezpečné zbraně, kterými režim disponoval.

¹⁹⁹ SHIELDS, Charles J. ; KOESTLER-GRACK, Rachel A. *Saddam Hussein..* str. 67.

²⁰⁰ HUNT, Courtney. *The history of Iraq*. str. 103-104.

Husajn opět povolil. Země byla v silné poválečné izolaci, proto ohledně hospodářství nejsou téměř žádné zprávy.²⁰¹

Na konci 90. let chtěl Háfiz al-Asad snížit nevraživost, která vládla mezi ním a režimem Saddáma Husajna, protože se obával toho, že se izraelsko - turecké posilování moci vymkne kontrole. K této záležitosti se připojil i Írán. Sýrie a Irák proto začaly jednat o zlepšení jejich vztahů. Jako jeden z těchto aktů lze označit okamžik, kdy irácká vláda přestala držet na svém území významného iráckého ší'itského vůdce Ájatolláha Hakíma, kterého stíhala za jeho podporu Íránu, a povolila mu přesunout se do Sýrie.²⁰²

3.6. Roky 2000 - 2003

V prvním desetiletí nového tisíciletí byla celosvětově nejzásadnější událostí teroristický útok na New Yorkský World Trade Center 11. září 2001. Od tohoto okamžiku byla americká vláda ve větší ostražitosti ohledně světových hrozeb. Jako jednu z těchto hrozeb vidělo USA v podobě Iráku, který měl finančně, vojensky i zpravodajsky podporovat teroristickou organizaci al-Káida a další. Dalším faktem, který podezření USA ohledně faktické hrozby, kterou viděl v Iráku, bylo, že země různě zhoršovala podmínky inspektorům UNSCOM, kteří prováděli prohlídky ohledně výskytu chemických, jaderných a biologických zbraní ve státu.²⁰³ Tato skutečnost však byla v pozdějších letech vyvrácena.²⁰⁴

²⁰¹ COUGHLIN, Con. *Saddam: his rise and fall*. str.301-303.

²⁰² SCHELLER, Bente. *The wisdom of Syria's waiting game: Syrian foreign policy under the Assads*. str. 160.

²⁰³ SHIELDS, Charles J. ; KOESTLER-GRACK, Rachel A. *Saddam Hussein..* str. 77-85.

²⁰⁴ Iraq Weapons Inspections Fast Facts. Dostupné z:

Baššár al-Asad se po nástupu k moci v roce 2000 postavil shovívavěji k zahraničním vztahům s Irákem. Baššár se snažil upravit vztahy se všemi sousedními státy, tedy i včetně desetiletí znepráteleného Iráku. Ačkoli Husajn byl těsně před koncem svého vládnutí, Baššár byl ochoten přistoupit k větší spolupráci s Irákem.²⁰⁵

Spojené státy v této době spolupracovaly s Velkou Británií ohledně tajných informací, které jim podávaly jejich zpravodajské služby. Společně přesvědčovali veřejnost i zákonodárné orgány, že Irák pokračoval ve vývoji a výrobě zbraní hromadného ničení a porušoval tím rezoluce OSN. Britové i Američané se snažili přesvědčit i členy Rady Bezpečnosti OSN a také NATO, aby byla vydána nová rezoluce, která by donutila Irák ke zničení všech zbraní, které měli na svém území mít. Avšak ani od jedné organizace se nedočkali většinové podpory. Ta nepřišla ani od široké veřejnosti a spojenců.²⁰⁶

Mezi hlavní oponenty válečného zákroku proti Iráku v roce 2003 patřilo Německo, Francie, Rusko, Čína a Kanada. Podpora přišla jen od Japonska, Španělska a Jižní Korey. V samotných Spojených státech s intervencí souhlasily občané. Podle amerických průzkumů se ale v USA konaly i protesty. Projevy nesouhlasu s tímto aktem se objevily napříč Evropou. Americký prezident George Bush se smířil s tím, že nenajde podporu v OSN ani v NATO, a proto se rozhodl, že invazi do Iráku povede společně s Británií a koalicí ochotných států, které invazi chtěly podpořit svou armádou. Americká a britská vláda tak 17. března 2003 dala Saddámu Husajnovi vlastní ultimátum. Husajnovi bylo dáno 48 hodin

<http://edition.cnn.com/2013/10/30/world/meast/iraq-weapons-inspections-fast-facts/>.

²⁰⁵ MOUSSALLI, Ahmad S. *The Geopolitics of Syrian-Iraqi Relations*. str. 104-105.

²⁰⁶ HUNT, Courtney. *The history of Iraq*. str.10.

na to, aby se vzdal a opustil zemi, ten však razantně odmítl.²⁰⁷

Dne 20. března 2003 se prezident Bush rozhodl zaútočit na Irák a operaci "Irácká svoboda". Rozdíl oproti předešlé spojenecké válce byl v mnoha aspektech. Také v této válce byla součástí koalice syrská armáda, které vyhovovalo svržení Saddáma a oslabení moci Iráku v oblasti Blízkého východu.²⁰⁸ Po třech týdnech bojů se spojenecké jednotky dostaly k branám Bagdádu a následně vstoupily do města. V polovině dubna roku 2003 se spojencům podařilo ovládnout již skoro celý Irák a země se začala hroutit. Iráčané pád režimu oslavovali v ulicích, načež bořili sochy Saddáma, pálili jeho portréty a zbavovali se všeho, kde byl vyobrazen. Samotný Husajn se od invaze skrýval na území Iráku v oblasti Tikrítu, kde byl díky svému rodnému kraji chráněn a skrýván svými stoupenci. 13. prosince roku 2003 byl dopaden blízko Tikrítu, když se schovával v díře u cesty.²⁰⁹ Podle údajných svědků měl vojákům, kteří ho spatřili, říkat, že on je pouze svůj vlastní dvojník, to však měly vyvrátit testy DNA.²¹⁰ Saddám Husajn byl souzen za mnoho zločinů proti lidskosti, za zavraždění mnoha lidí a za další podobné zločiny. Byl odsouzen k smrti oběšením a 30. prosince 2006 bylo toto nařízení vykonáno.²¹¹

²⁰⁷ CARLISLE, R. P.; BOWMAN, J.S. . *Iraq war*. str. 9 -10.

²⁰⁸ BROOKES, Peter. *A devil's triangle: terrorism, weapons of mass destruction, and rogue states*. str. 219.

²⁰⁹ SHIELDS, Charles J. ; KOESTLER-GRACK, Rachel A. *Saddam Hussein..* str. 134.

²¹⁰ Tamtéž. str. 134.

²¹¹ Saddam Hussein executed in Iraq. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/6218485.stm.

4. ZÁVĚR

Saddám Husajn byl ve vrcholné politice Iráku 35 let, z toho 11 let v roli premiéra a 24 let zastával úřad prezidenta. Po celou dobu své kariéry usiloval o maximální oslabení opozici, většinu svých oponentů a lidí, kteří se mu znelíbili, se snažil nějakým způsobem odstranit, přičemž se nebál použití rozličných praktik, které končili v mnoha případech smrtí. Na druhou stranu se snažil vést zemi, potažmo stranu Baas tak, aby se občané státu jako celek měli lépe a zvýšila se životní úroveň a v mnoha ohledech se mu tento záměr dařilo naplňovat do konce 70. let. Poté kvůli jeho válečnému tažení nejprve proti Íránu v letech 1980-1988, a následné invazi do Kuvajtu v roce 1990, jeho popularita klesala, ačkoli stále udržoval vládu nad zemí pevně ve svých rukou.

Ve vojenské sféře můžeme období Saddáma označit za zlatý věk moderní irácké armády. Během této doby se vybavení vojska výrazně vylepšilo, došlo k inovaci techniky a počet příslušníků armády mnohonásobně vzrostl. Vztahy se Sýrií byly po celou dobu Husajnovi vlády velmi špatné, a to i přesto, že v obou zemích vládla strana Baas. Obě země aspirovaly na to, aby se staly vůdčím státem na Blízkém východě. V některých postojích se dokázaly shodnout, příkladem může být pohled na dohody v Camp Davidu, ale většinou stály v politických názorech proti sobě. Je pravdou, že oba státy se snažily celou dobu zlepšovat životní úroveň svých obyvatel a také propojit blízkovýchodní myšlení se západním stylem života. Sýrie při válce v Zálivu odsuzovala irácký vpád do Kuvajtu, možné vidět rozpolcenost názorů. Podle mého zkoumání literatury bych řekl, že svržení Husajna v roce 2003 nepřišlo ve vhodnou dobu. Tento akt může za současnou situaci ale v zemi se také objevily protesty proti zásahu v této situaci. Zde je na území Iráku (do dubna 2017). Spojenci měli nejlepší šanci na poklidnější svržení v roce

1991, kdy Irák napadl Kuvajt a proběhly irácko-iránské války, z čehož byli iránské občany rozlizeni, a proto by byl akt svržení opodstatněnější a pochopitelnější, než v roce 2003, kdy byl Husajn více při moci a Iráčané se s jeho názory ve větší míře ztotožňovali.

5. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

5.1. Seznam použitých zkratek

LAS - Liga arabských států

NATO - North Atlantic Treaty Organization - Severoatlantická aliance

OOP - Organizace pro osvobození Palestiny

OPEC - Organization of the Petroleum Exporting Countries - Organizace zemí vyvážejících ropu

OSN - Organizace spojených národů

RRV - Rada revolučního velení

SAE - Spojené arabské Emiráty

SSSR - Sovětský svaz socialistických republik

USA - United States of America - Spojené státy americké

UNSCOM - United Nations Special Commission - Speciální komise Spojených národů

WTC - World Trade Center - Světové obchodní centrum

5.2. Použitá literatura

BLACK, George. *Genocide in Iraq: the Anfal campaign against the Kurds*. New York: Human Rights Watch, 1993. ISBN 15-643-2108-8.

BROOKES, Peter. *A devil's triangle: terrorism, weapons of mass destruction, and rogue states*. Lanham: Rowman, 2007. ISBN 978-074-2549-531.

CARLISLE, Rodney P. a John Stewart BOWMAN. *Iraq war*. Updated ed. New York, NY: Facts On File, c2007. ISBN 9780816071296.

COUGHLIN, Con. *Saddam: his rise and fall*. New York, NY: Harper Perennial, 2005. ISBN 978-0060505431.

DAWISHA, A. I. *Iraq: a political history from independence to occupation*. Princeton, NJ: Princeton University Press, c2009. ISBN 978-069-1139-579.

FAROUK-SLUGLETT, Marion a Peter SLUGLETT. Iraq Since 1986: The Strengthening of Saddam. *Middle East Report*. 1990, (167), 19- [cit. 2017-04-23]. DOI: 10.2307/3012999. ISSN 08992851.

FAROUK-SLUGLETT, Marion a Peter SLUGLETT. *Irák od roku 1958: od revoluce k diktatuře*. Praha: Volvox Globator, 2003. Rubikon (Volvox Globator). ISBN 80-720-7500-4.

GOMBÁR, Eduard. *Kmeny a klany v arabské politice*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0895-2.

GOMBÁR, Eduard a Lukáš PECHA. *Dějiny Iráku*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2013. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-249-8.

Hinnebusch, Raymond. *Syria-Iraq relations: state construction and deconstruction and the MENA state system*. LSE Middle East Centre paper, 04. Middle East Centre, London, UK.

HUNT, Courtney. *The history of Iraq*. Westport, Conn.: Greenwood Press, 2005. ISBN 03-133-3414-5.

KARSH, Efraim a Inari RAUTSI. *Saddám Husajn: politická biografie*. Praha: Melantrich, 1996. Historie a literatura. ISBN 80-702-3215-3.

KARPAT, KEMAL H. (ed.). *Political and social thought in the contemporary Middle East*. Rev. and enl. ed. New York, N.Y: Praeger, 1982. ISBN 02-759-1541-7.

KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. 5. vyd. Praha: Vyšehrad, 2013. ISBN 978-80-7021-925-6.

MAKIYA, Kanan. *The monument: art and vulgarity in Saddam Hussein's Iraq*. New edition. London [u.a.]: Tauris, 2004. ISBN 978-186-0649-660.

METZ, HELEN CHAPIN (ed.). *Iraq, a country study*. Whitefish, MT: Kessinger Pub, 2001. ISBN 978-1419126710.

PONÍŽILOVÁ, Martina. *Irák*. Praha: Libri, 2011. Stručná historie států. ISBN 978-80-7277-491-3.

SCHELLER, Bente. *The wisdom of Syria's waiting game: Syrian foreign policy under the Assads*. Hurst: Hurst Publishers, 2014. ISBN 978-1849042864.

SHIELDS, Charles J. a Rachel A. KOESTLER-GRACK. *Saddam*

Hussein. 2nd ed. Philadelphia: Chelsea House Publishers, c2005. ISBN 07-910-8572-4.

SIMON, Reeva S. a Eleanor Harvey TEJIRIAN. *The Creation of Iraq, 1914-1921*. New York: Columbia University Press, 2004. ISBN 978-0231132930.

SLUGLETT, Peter. *Britain in Iraq: contriving king and country*. 2. ed. London [u.a.]: Tauris, 2007. ISBN 978-185-0437-697.

Periodikum

Middle East Quarterly. 2002, **IX**(NUMBER 2). ISSN 1073-9467.

The American Historical Review: The Baath Party: Rise and Metamorphosis. Oxford University Press: Oxford University Press, 1991, **Dec., 1991**(5). ISSN 0002-8762.

5.3. Elektronické zdroje

Iraq crisis: timeline since 2003 US invasion [online]. telegraph: AFP, 2014 [cit. 2017-04-28]. Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/iraq/10891635/Iraq-crisis-timeline-since-2003-US-invasion.html>

MOUSSALLI, Ahmad S. The Geopolitics of Syrian-Iraqi Relations. *Middle East Policy*. 2000, 7(4), 100-109. DOI: 10.1111/j.1475-4967.2000.tb00181.x. ISSN 10611924. Dostupné také z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1475-4967.2000.tb00181.x>

Saddam Hussein executed in Iraq. *BBC* [online]. Web: BBC, 2006 [cit. 2017-04-28]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/6218485.stm

Roots of Alawite-Sunni Rivalry in Syria. *Journal Essay* [online]. 2012, XIX(2) [cit. 2017-02-05]. Dostupné z: <http://www.mepc.org/journal/middle-east-policy-archives/roots-alawite-sunni-rivalry-syria?print>

The Crimes of Saddam Hussein: 1988 The Anfal Campaign. *PBS* [online]. PBS, 2006 [cit. 2017-04-25]. Dostupné z: http://www.pbs.org/frontlineworld/stories/iraq501/events_anfal.html

United Nations. General Assembly Resolutions. *United Nation* [online]. 1987 [cit. 2017-04-20]. Dostupné z:

[http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/598\(1987\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/598(1987))

United Nations. General Assembly Resolutions. *United Nation* [online]. 1986 [cit. 2017-04-20]. Dostupné z: [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/582\(1986\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/582(1986))

6. RESUMÉ

The career of Saddam Hussein in Iraqi high politics scene was long, for Middle Eastern and even for European conditions. It lasted for more than 35 years.

His rule can be defined as despotical and unpredictable but also as constrictive and Hussein was trying to improve social situation of Iraqi citizens. Iraq was in the three wars during this time. The two of them were started by Hussein, the third war was led against him and it broke his neck.

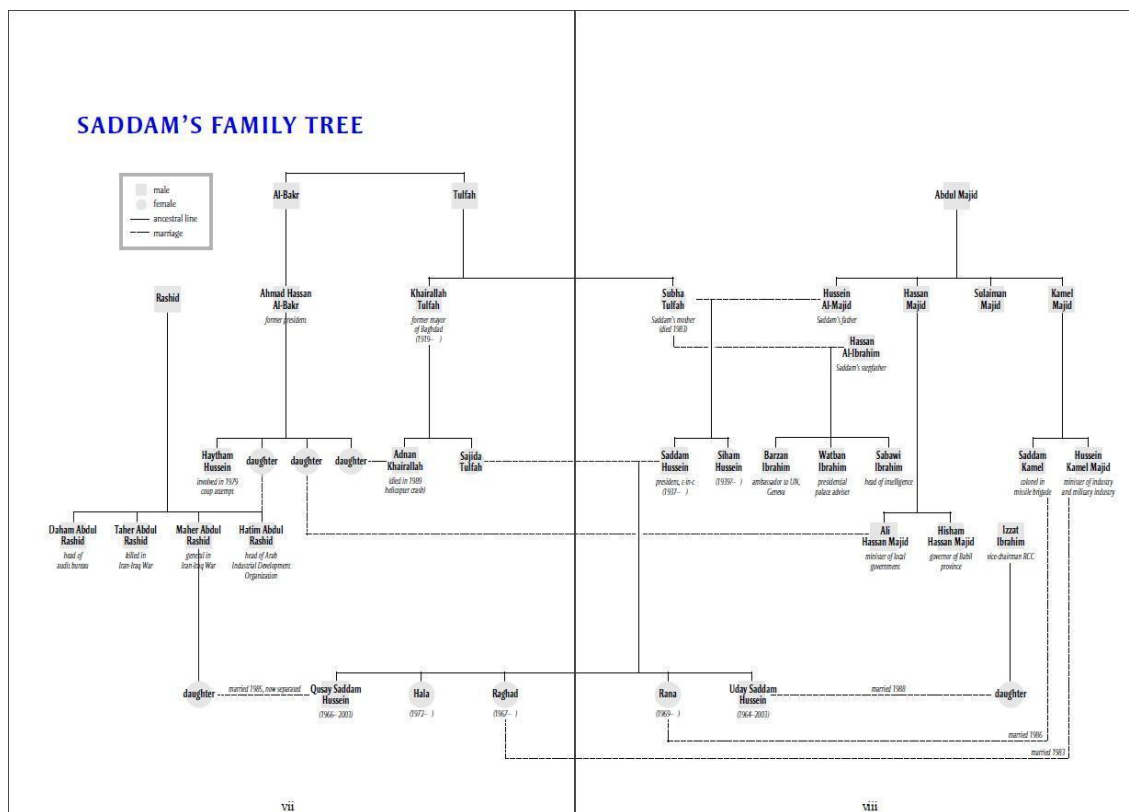
Relationships with Syria were mostly bad, but there were several exceptions in which both countries had the same perspective. The perfect example is their point of view on Yom Kippur War. This fact originates in the reality that both countries wanted to be leaders in Middle East.

What is common for Syria and Iraq is that they both are run mainly by Baath party and by other political movements which are mainly secular.

7. PŘÍLOHY

Obrazová příloha

Obrázek Číslo 1

EDITED BY HELEN CHAPIN METZ. *Iraq, a country study*. Whitefish, MT: Kessinger Pub, 2001. ISBN 978-1419126710.